

Ujút

x/79

Zsidó kritikai és irodalmi szemle

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1932 június hó

Kezdjék a gyilkosok!...

Irta: Sós Endre

Sós Endre, a budapesti Magyar Hírlap főmunkatársa. Nagyon érdekesnek tartottuk megtudni: mint vélekedik a magyar zsidóság nemzetközi kapcsolatainak kérdéséről az új generáció egyik reprezentánsa.

Kezdjék a gyilkosok! — mondja a francia mondás, amely már közmondássá lett és amellyel a halálbüntetés hívei szokták visszautasítani a durvalelkűség vádját. Kezdjék a gyilkosok! — ezt a mondást használok fel most, amikor válaszolni akarok azoknak, akik a tulsó táborból minduntalan támadják az u. n. „zsidó szolidaritást”.

Kezdjék az antiszemiták! — ez a feleletem. Ha az antiszemitizmus nem lesz nemzetközi, akkor talán nekünk sem kell együttes erővel kiépíteni elhárító sáncainkat.

Mert ugyebár, nem tagadható, hogy az antiszemitizmus nemcsak, hogy nemzetközi áramlat, hanem a legnemzetközibb mozgalom. Nemzetközibb, mint a fascizmus, a bolsevizmus, a szabadkereskedelmi irányzat és a szabadkőművesség. Bárhová nézel, szegény hittestvérem, a térképen, Európa, Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália tájaira, mindenütt találhatsz antiszemitát. Azok között, akik állítólag tudják: miért antiszemiták és azok között is, akiknek fogalmuk sincs arról, miért ütik a zsidót.

Nem veheti senki rossznéven, ha az üldözök nemzetközisége megteremti az üldözöttek nemzetköziségét. Annál az egyszerű törvénynél fogva, amely így hangzik: akció reakciót szül. Az antiszemitizmus világmozgalma joggal kitermelhetné a zsidó szolidaritást. Igen, nem nyelvbotlás, mikor azt mondom: kitermelhetné, mert, sajnos, ez a szolidaritás eddig teljes mértékben még nem valósult meg. Nem kell messzire mennünk: itt vannak, például, a magyar zsidók, akiknek nagyrésze érthetetlen félelemmel távoltartja magát a zsidóság világmozgalmaitól.

Hát miért nem vehet részt a magyar zsidóság az egységes szellemi megmozdulásokban? A fenyegető veszedelmek egységes elhárításában?

A katolicizmus is nemzetközi. És az összes katolikus országok megmozdultak, amikor Délamerikában, vagy Szovjetoroszországban katolikus papokat bántalmaztak és templomokat zártak be. De azért senkisésem akadt, aki ezt a nemzetköziséget bármely ország állampolgári kötelességeivel összeegyeztethetetlennek találta volna.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Azért, mert valaki jó katolikus, lehet jó magyar, cseh, román, jugoszláv, vagy akármilyen állampolgár is.

Amint csak rosszhiszeműség, kitalált vádaskodás állíthatja szembe egymással a nemzetközi zsidó hitet és az állampolgári köteleességek teljesítését.

Ha a kereszténység Rómában nemzetközi kultúrcentrumot épített magának és odaküldi művelődésre legjobbjait a világ minden tájáról, mi is megalkothatjuk Palesztinát és erőforrást készíthetünk ott azoknak a zsidóknak is, akik szerteszét élnek a földön, mint különböző államok polgárai.

Ahogy annakidején Róma fénytől gazdagabb lett a világ, gazdagabb lesz attól is, ha Jeruzsálemből is világosság fog áradni. Nagyobb a fényesség, ha több helyről jön a világosság. Nemcsak zsidó érdekből, de az egész emberiség gazdagodásának céljából kell mindenkinek támogatnia Palesztinának a mielőbbi újjáteremtését.

A magyar zsidósnak nem szabad kivonnia magát a zsidó szolidaritás hirdetéséből. És nem szabad távolmaradnia a Palesztina-munkától.

Ami most már azt a kérdést illeti, hogy miként vélekedik e kérdésről az ifjúság, az a válaszom: sok a biztató jel, sok a kedvező tünet. Azt hiszem: *nincs már messze az az idő, amikor az öntudatra ébredt ifjúság szakít az előző nemzedék közönyével és gyávaságával és büszkén fogja hirdetni: zsidónak születtem, zsidó vagyok és mint zsidó fogok meghalni!*

Félre a megalkuvókkal! Jöjjön el a zsidó testvériség korszaka. Az antiszemitizmus világmozgalma ellen.

Berl Locker a cionista világexekutive tagja nyilatkozik az Uj Ut-nak

Emberek kellene, akik felépítik az új hazát.

Mit mond Locker a revizionistákról.

Az elmúlt hetekben Pozsonyban járt *Berl Locker* a cionista végrehajtóbizottság egyik vezérfője, aki eddig is felbecsülhetetlen munkát végzett a zsidóság részére.

Az *Uj Ut* munkatársa felkereste *Berl Lockert*, aki a következőket mondotta:

— Mindenki tudja ma, hogy Palesztina az egyetlen ország, ahol nincs munkanélküliség, ami egyet jelent azaz, hogy munkászekre van szükség. Mi az angol kormánynál mindent elkövetünk abban az irányban, hogy minél több certifikátot szerezzünk, hogy azokat az embereket, akik készen állanak a nagy munkára álmaik helyére tudjuk juttatni. Az *exekutive* tudatában van annak, hogy nehéz és felelősségteljes időben dolgozik, amikor az összes erők összefogására van szükség. Sajnos egyes oldalról nem

látjuk azt, hogy komolyan gondolnak az egységre. Ez pedig nagy kár!...

Az *Uj Ut* munkatársa megkérdezte *Berl Lockert*, hogy miképpen vélekedik a revizionizmusról. *Lockert* pozsonyi előadásán, — melyet zsúfolt teremben tartott a Primáspalotában, — megzavarták a revizionisták éretlen közbekiáltásaikkal.

Berl Locker nem szívesen beszél erről.

A revizionistáknak mielőbb színt kell vallaniuk és ki kell jelenteniük, vajjon akarnak-e dolgozni Palesztináért vagy nem? A kívülálló demagógiának ma igazán nincs aktualitása.

Berl Locker a beszélgetés során elmondotta, hogy a csehszlovákiai cionista mozgalom nagy tekintélynek örvend az egész világon, ami elsősorban az itt komolyan végzett munkára vezethető vissza.

Egy falat szalonna – 100 pengő!

Árvey József v. rendőrfőtitzt tanulságos esete.

A debreceni gyalogsági laktanyában több közvitéz azzal szórakozott, hogy egy orth. zsidó katonát lefogtak és erőszakosan szalonnát gyömöszöltek a szájába.

Árvey József v. rendőrfőtitzt, aki éppen a laktanya előtt haladt, felfigyelt a lármás gaudiumra s amikor tapasztalta, hogy az mi körül forog, mint igaz keresztény hívő, felháborodva, minősíthetetlen és reprodukálhatatlan kifejezésekkel leszidta a közvitézeket és felszólította őket, a vallást sértő hancurozást hagyják abba.

A közvitézek azonban nem engedelmeskedtek a „röndér”-nek és emiatt Árvey ingerültségében leszólta a hadsereg szellemét.

A Nemzeti Hadsereg megsértése címen feljelentették Árvey Józsefet.

A főtárgyaláson Fényes Jenő ügyvéd azzal védte Árveyt, hogy ő a sértő kifejezéseket nem a Nemzeti Hadsereg, hanem azon garázdálkodó katonákra alkalmazta, akik a honvédelmi miniszter rendelete ellen vétettek, amely expressis verbis megparancsolja, hogy a katonák vallását tiszteletben kell tartani.

Ländler Ervin dr. tanácsa nem fogadta el ezt a védekezést és

Árvey József v. rendőrfőtitztet 100 pengő pénzbírságra ítélte el.

A bírói ítélet szent és sérthetetlen. Meghajolunk előtte.

A bűnöst elítélték. A sértett elégtételt kapott.

Mi történt a közvitézekkel? ...

Rabbiválasztás Berehová

A zsidó nép „Salom”-mal köszönti egymást. Nincsen olyan ima, amelyben a Salom (a béke) elő ne forduljon. És csodálatosan mégis minden faj és felekezetben inkább van béke, mint a zsidóságbán.

Beregszászon is, kis jóakarattal könnyen megoldható rabbi kérdés miatt a konzervatívabbak kiváltak az orth. anyahitközségből és felsőbb engedéllyel neolog hitközséget alakítottak.

Ez a szétszakadás igen bizarr, sőt mulatságos helyzetet teremtett. Az orthodox hitközségnek neologok, a neolog hitközségnek pedig orthodoxok a tagjai.

A külsőségében mulatságos eset lényegében elszomorító és kárhozatos jelenség. Nem volna szabad, hogy alárendelt dolgok, sőt igen gyakran személyi hiúságok a zsidóság erejét felaprózzák összetartását veszélyeztessék.

A neolog hitközség e hó 12-én Grünwald Cheskelt, a pápai maged, a

chusti pap fiát választotta meg rabbi-jául.

E választás folytán a beregszászi testvérharc *egyelőre* szünetel.

A munkácsi választások ijesztő képét adják a zsidók széthuzásának

A munkácsi képviselőtestületi választás, a zsidóságra megdöbbentő eredménnyel végződött.

A zsidók 25 pártban vonultak a 36 párt közül az urnák elé. A 25 pártból 12 párt szerzett 1—2 mandátumot.

Ezek a számok a ruszinszkoí zsidóság felmorzsolódását ékesszólóan jellemzik. A zsidók itt klikkek szerint csoportosulnak. Külön pártja van *Spira* rabbinak, külön a *belzinek*, külön a *szepinkai* rabbinak.

Örülettel határos, ami Munkácson történik. Furcsa, torz világ ez, ahol a zsidók egymás szemét vájják. Ez a választás a „*zsidó összetartás*” elszomorító következménye, ami ha röviden meg nem változik, a zsidó párt szlovákiában nemcsak erkölcsi alapját, de létjogosultságát is elveszti.

Az „Új Út” üdvözlése

Négy hónappal ezelőtt halkan és szerényen kopogtattunk az öntudatos zsidóság ajtaján.

Bebocsátást kértünk.

Azóta napról-napra üdvözlő írások érkeznek szerkesztőségünkbe, bizonyoságul annak, hogy olvasóink lapunkat szívesen fogadják és már is megkedvelték.

A sok közül csak egy levelet közlünk, amelyet egy fiatal szlovák író intézett hozzánk:

Most került kezembe b. lapjuk és igazán örömmel üdvözlöm Önöket, c. házagpótló lap megjelenése alkalmából. Kívánom Önöknek, hogy nagykonceptióju tervük: az utódállamok magyar ajkú, zsidó nemzetiségű író-

*gárdájának, lapjuk köré való csoportosítása sikerüljön és ezáltal létrejöj-
jön egy olyan elterjedt irodalmi értékű lap, amely összekötő kapcsot képezne a fiatal zsidó írógeneráció és a nagyközönség között.*

Ferti akciójukhoz én is örömmel csatlakozom.

Szívesen és boldogan nyitjuk meg hasábjainkat a fiatal írógeneráció számára. Mert csak a fiatalság lelkesedése és munkája fejlesztheti az „Új Út”-at azzá, hogy ezt minden önértékes zsidó megszeresse.

Rajta ifjúság! Jertek!

Szeretettel vár benneteket

a szerkesztőség.

Wizo alakulás Beregszászon

Hosszas vajudás után megalakult a WIZO világszervezet beregszászi csoportja. Az egyesület elja, amint azt az elnök székfoglalójában kifejtette, politika mentes jótékonyosság és egy 5000 éves nemzetnek multjához méltó gerinces nemzedék megteremtése és nevelése.

Munkásságát rögtön alakítása után megkezdte és nagymennyiségű élelmi-szert és ruhát osztott ki az arra rá-szoruló zsidó szegények között.

A tisztikar: Díszelnök. özv. Weisz Ignácné, elnök: Kovács Albertné, al-elnökök: özv. Grosz Izidorné és dr. Mandel Aranka, pénztáros: Fuchs

Ilonka, ellenőrök: Schwartz Bernátné és Izsák Ödönné, titkár: dr. Jakubovits Rózsa, jegyző: Oppmann Kálmánné, választmányi tagok: Nádas Józsefné, Weiszhaus Józsefné, Klein Vilmosné, Izsák Ödönné, Hausmann Áronné, Fischer Sámuelné, Fischer Sándorné, Lebovics Adolfné, Fritsch Hermanné, Citrom Adolfné és Spielmann Dezsóné.

A tisztikar garacia arra, hogy az egyesület áldásos működését mindig a legjobban fogja végezni. Kívánatos, hogy ehhez a mozgalomhoz, feltékenységet félre, mennél többen csatlakozanak.

Al Capone — zsidó

Szemfüles parittyásunk: a kis Dávid lélekszakadva fut fel a lépcsőn és izgalomtól remegő hangon jelenti szerkesztőnknek:

— Szenzációt fogtam!...

— ?...

— Al Capone zsidó!...

—??...

— *Pintér Miksának, az O. E. szerkesztőjének rokona...*

— ???...

— *Tegnap este a Lipótvárosi kaszinóban Al Capone és Pintérről beszéltek és egyik feltétlenül szavahihető zsidó azt állította Pintérről: ez hat ka Pónem...*

Az „Új Út” független. Olvassa és terjessze!

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Vázsonyi és a kereszt.

Vázsonyi János a majdnem legfiatalabb országgyűlési képviselő a zsidó felekezeti közéletben eddig nem szerepelt. Még akkor sem láttuk őt a küzdőtéren, amikor a *Hitközségi Ellenzéki párt* a jogfosztott zsidó tömegek érdekében az általános, titkos és lajstromos választói jogért elszántan harcot vívott. Vázsonyi egyetlen zsidó megmozdulásban sem vett részt, pedig erre bőséges alkalom kínálkozott. Nem hallottuk tiltakozó szavát a zsidó orvosok sztrájkja alkalmával, sem a létükben veszélyeztetett kóser mészárosok ügyében, tehát éppen csak a kis egzisztenciák érdekében, akiknek szavazata révén az ifjú politikai regruta a parlamentbe került.

Most fordulat állott be. Ha *nem is a kisemberek*, de budai *Goldberger* Leó érdekében. A legutóbb lezajlott VI. körzetségi választással kapcsolatban a következő beszédet mondta a parlamentben:

Képviselőválasztás Beregszászon

Nagy harcok előzték meg a képviselőválasztásokat Beregszászban. 25 párt indult, hangzatos jelszavakkal. A beregszászi cionista egyesületek különféle frakciói összefogtak, hogy jelöltjüket behozhassák. Sikerült. Beválasztották *Fischer* Sándor, aki nagyon jó és okos ember, csak a város-harcokhoz ne legyen gyenge!

A neológ zsidó párt két mandátumot, az orthodox párt egy mandátumot kapott. A polgári pártokkal együtt a városházán körülbelül 9–10 zsidó képviselő lesz. A harcokban részt vett a cionista jelölt mellett a „*Brith Trumpeldor*” „vas gárdája” is.

A választásokat megpeticionálták.

Nagy a zsidó nyomor Podkarpatska-Russban, halljuk mindenfelé. Hát ez

„*Ami ott történt nem tévesztendő össze felekezetemmel. Méltóztassék elhinni, hogy mindazok, akik hűséges fiai ennek a hazának, minden zsidó vallású ember undorral fordul el az olyan jelenségektől, amelyekben egyes urak járnak elől.*”

Mi ugyanis élénken visszaemlékezünk arra a nagyhatású beszédre, amelyet Vázsonyi János az ifjú demokraták gyűlésén mondott el:

Okos és demokratához méltó beszéd volt ez. Csak azt nem tudjuk, hogy Vázsonyi János melyik felekezetre célzott.

„*Az ifjú demokraták jövője és problémái csak a kereszt jegyében oldható meg. Nem azzal, a kereszttel, amellyel az emberek fejét beverik, hanem azzal a kereszttel, amely a szeretet szimbóluma ...*

Sakajach Janika!...

igaz. Szomorú is. De nem elég arról „csak” beszélni. Tenni is kellene valamit. Nem jótékonysági bizottságokat alakítani, hanem áldozni. Kiki a magáéból. És nem kiki a máséból. Ezt tessék megcsinálni. És akkor kevesebb lesz a nyomor és kevesebb lesz a beszéd...

A kollegák ...

Szerkesztőnk előszeretettel barangol a zsidó közélet sötét katakombáiban és a felszínre hozott zsákmányokat és kritikával és találós beadványaival leteríti a nyilvánosság előtt.

A múlt héten szerkesztőnk bement Reich Jakab Hunyadi-téri mészárszékebe, ahol fia Józsi mosollyal fogadta őt:

— Hozta Isten kedves kollegám!...

— ?!...

— Miért e csodálkozás?... Én is nagyvágó vagyok...

Azok a zsidók ...

A buza ára Cseh-Szlovákiában 24 pengő. Elsőrendű kenyér kilója 34 fillérbe kerül. A mi búzánk mázsája 6 pengő; ezzel szemben az elsőrendű kenyér kilójáért 40—46 fillért fizetünk.

*

A tej literjének beszerzési ára 10—16 fillér. Mire azonban titokzatos labirintusokon és a különböző kezek szövevényes láncolatán keresztül a fogyasztóig eljut, ára egy magasugró világrekordot is megsejgyenítve csékely 400 százalékot ugrik és 40—42 fillér lesz.

*

A *Meinl* cég, — amely egyebek között arról is nevezetes, hogy zsidó alkalmazottat nem tart — rövid egymásutánban kétszer is emelte a kávé árát. Pont az 1 pengő 76 filléres kávévét drágította meg, azt a kávé, amelyet a szegényebb néposztály vásárolt.

*

A tűzifakartel drágít. A cukorkartel drágít, mert nincs szíve olcsón megédesíteni ezt a keserű életet. A

benzinkartel is drágít és a leállt autók egyre növekedő parkjai sem juttatják eszébe, hogy talán mégis csak kár a benzinért, ami a nyakán marad ... Megdrágult a gyufa, dohány, vasut, posta ...

Szóval drágaság az egész vonalon. Emelkedő árak, hanyatló életnívó. Világválság. Pusztulás. Szegényedés. Bizonytalanság. De azért. No igen, azért van valami, amivel vigasztaljuk magunkat. Van valaki, akit drágaságért, csődért, nagy adóért, csökkentett fizetésért, egész elkracholt életünkért vádolhatunk.

*

Hát persze, hogy ők. A *zsidók*. Ők az okai mindennek. Hogy ők is tönkre mennek, csődbe jutnak, elpusztulnak? Ugyan kérem, az csalás. Azért csinálják, hogy eltereljék magukról a gyantut. Néha direkt nyomor címen lesznek öngyilkosok. Ezzel azonban nem csaphatnak be bennünket, mert *mindenki* tudja, hogy a drágaságot ők idézték elő. Vagy nem?!

Anyu! ...

Igy szólítja mindenki Michalovcén. Nem öreg, ha deresedő is a haja. Egyszerű asszony, a zsidó erények minden szép tulajdonságával.

Gleich Málicné az „anyu” a minden zsidó ügy és mozgalom felkarolója. Lakásának egyik szobája az átutazó chalucok és egyéb zsidó úttörő vándorok számára rendelkezésre áll. A fáradt vándort szeretet és mosoly fogadja és lelkes biztatást kap útravalóul a zsidó nép jövője érdekében folytatott küzdelemhez.

E hó 26-án volt *Gleich* Mórincé fiának esküvője palesztinai ritus és eredetei zsidó népszokások szerint. A fiatal pár a Szentföldre megy, nem nászútra, hanem hogy mint chalucok részt vegyenek a honalapítás nagy munkájában ...

A diáksegélybizottság elnöki válsága

Schlésinger János, a diáksegélybizottság elnöke még mindig beteg s így nem áll eddig módunkban súlyosabb természetű vizsgálatunkra nézve észrevételeit megszerezni. Enélkül pedig ezirányú cikkünk nem volna tökéletes

Az elnöki válság természetesen nagyon megbénítja a diáksegélybizottság működését és felette csodálkozunk, hogy *Schlésinger* János a nélkülözö diákság érdekében nem mond le az elnöki tisztségről.

Heidlberg Márton dr. kormányfőtanácsosnak az elnöki pozícióba való kandidálását az egész ország zsidósága szimpátiával fogadta és már szívesen látná, ha ez a közszeretethen álló kiváló ember a diáksegélybizottság irányítását átvonná.

Egy iparmágnás, egy rabbi és egy barchesz tanulságos története

Nagyon jónevű beérkezett író-társunk a magyar zsidó közélet jellemző esetét mondta el szerkesztőnknek.

Az eset anyira megdöbbenő, hogy az egész zsidóság ítéletét követeli... Beszéljen ő.

Néhány nappal szindarabom premiérje előtt történt.

Színházi előlegemből, miután a szombat megtiszteléséhez szükséges anyagokat beszereztem, már csak 50 fillérrel maradt. Azért örültem. Ha még olyan kevéssel is, de lényegében aktív voltam.

Ismét rá kellett azonban jönnöm, hogy ebben a rongyos életben semminek sem szabad igazán örülni. Pénteken tíz óra tájban édes Anyám a barcheszt reklamálja.

A barchesz egy pengő 16 fillérbe kerül, ezzel szemben mindössze csupán 50 fillérrel rendelkezem.

Ötletem támadt. És hónom alatt egyik művemmel *Vida* Jenőhöz, a *Magyar Általános Köszénbánya* vezérigazgatójához siettem azzal a reménységgel, hogy a samesz fiából lett felsőházi tag, Magyarország nábobja biztosa átveszi azt.

A titkár fogad, aki előtt becsületes őszinteséggel feltárom pillanatnyi szűkös anyagi helyzetemet. Felmutatom a színházzal kötött szeszódésemet és a napilapok előzetes jelentéseit.

Néhány perc múltán kipirult arccal jön ki a titkár és felindultan közli:

— Öméltósága nem veszi át a könyvet... Értelmetlen!... Igazán érthetetlen...

Elköszönök. S mialatt az ajtót becsukom magam után, látom, hogy a titkár könnyeit törli...

Szomoruan megyek le a lépcsőn. Az előcsarnokban egyik szűkebb pátriából származó szolga illedelmesen köszönt és aziránt érdeklődik, hogy én, a mindig mosolygó ember, miért vagyok olyan levert hangulatban?

Elpanaszolom a történeteket.

— Tekintetes úr!... Én messze lakom, villamossal járok haza... Ha nem sérteném meg... inkább gyalog mennék...

Kellemetlen tapasztalattal gazdagodtan elhatároztam, hogy kiutazom Ujpestre *Friedmann* Dénes rabbihoz, aki igen gazdag ember hírében áll.

— Nem fordult még elő, hogy pénteken este ne lett volna barchesz az asztalon. *Segélyt nem fogadok el...* Nagy az ön hitközsége, kérem: csak egy példányt helyezzen el... 3 pengő az ára...

— Utazzon nyugodtan haza... biztat a rabbi... Délután a lakására küldöm a pénzt...

Két fillérrel a zsebemben, egész úton hazafelé a villamoskocsi ablakán keresztül hátatelten néztem az Ég Urához fel, hogy földi szolgája révén mégis csak meglesz a barchesz...

Délután 5 óra.

Már szürkülni kezdett. Édes Anyám megteríti az asztalt és bekészíti a gyertyatartókat és a barchesztakarót.

Türelmetlenül járok fel és alá szobámban. Lemegyek a kapualjba. Várok. Hiába...

Öreg sötét este lett.

A péntek esti gyertyák már szelid fénnel égtek az asztalon. Édes Anyám áhitatosan imádkozik, majd megcsókolja az imakönyv két oldalát és megelégedett mosollyal köszönti a szombat királynőjét:

— Gütt sabbesz!...

És egész este a barcheszlól nem esett szó...

moltak be, hogy *Vida* Jenő 5000 pen-

Vasárnap a reggeli lapok arról szágótt adományozott a tatai rom. kath. templom felépítéséhez.

Hétfőn délelőtt *Friedmann* Dénes főrabbi minden megjegyzés nélkül visszaküldte könyvemet...

Az Országos Iroda elnök választás

A zsidó közélet egyik legostobább, ősidőkből visszamaradt csökevénye, hogy a magasabb pozíciók betöltésénél a rátermettségre rováására még mindig a vagyoni cenzust alkalmazzák.

Ezzel a szabállyal végre szakított a *Pesti. Izr. Hitközség* és az elnöki székhelybe *Stern* Samu udvari tanácsost választotta meg. Ez a nagy alkotóerejű vezér, hibái ellenére is olyan possibilisnak bizonyult, hogy a *Kohner* Adolf báró lemondása folytán megüresedett Orsz. Iroda elnöki tisztségét az ország zsidósága általános lelkesedéssel néki ajánlotta fel.

Stern Samu megválasztása már egyhangunak látszott, amikor buday *Goldberger* Leó dr., akinek régi vágya, hogy a felekezeti közéletben nagyobb szerephez jusson, meglepetés-szerűen ellenjelöltképpen lépett fel.

Az Országos Iroda elnöki tisztsége a legnagyobb zsidó egyházi méltóság, amelyre csak mindenképpen rátermett és kipróbált erejű férfiút választottak meg eddig is.

A magyar zsidóság bőségesen rendelkezik ilyen kimagasló egyéniségekkel. Így *Dési Géza* dr., kormányfőtanácsos, aki magas összeköttetése, nagy jogász felkészültsége, *Baracs* Marcel dr., a komoly politikus, a zsidó felekezeti életben való becsületes szerepléséért számosan olyanok, akik egyéni kiválóságuknál fogva alkalmasak az ilyen felette fontos pozíció betöltésére.

Buday *Goldberger* Leó jelöltségét tehát nem lehetett komolyan venni. Elsősorban azért sem, mivel ez az országos relációban is számottevő zsidó egyéniség idegileg lerombolt és lobbanékony természetű ember, akinél a legfontosabb és legszükségesebb tulajdonság: a rátermettségre hiányzik.

A múlt hó 29-én lezajlott Orsz. iroda elnöki választás azonban alaposan rácafolt ebbéli véleményünkre.

Golberger dr. a bőségesen rendelkezésre álló anyagi eszközökkel a leg-tökéletesebb rátermettséget mutatta fel — a *botrányok rendezésében és az*

alantas választási taktikák kieszelésében.

Az önjelölt jó előre tudta, hogy a választáson győzelemre esélye nincs és ezért most már minden igyekezete csak arra irányult, hogy — *Stern* Samu megválasztását megakadályozza. E célból a *Goldberger*-párt hívei, hogy a közgyűlés határozatképes ne lehessen, nem jelentek meg.

Sándor Pál, a közgyűlés elnöke azonban ügyes ellentaktikával megtörte a *Goldberger*-párt passzív rezisztenciáját. A választási teremben megjelent *Goldberger*-hívek most már az utolsó módszerhez nyúltak: *botrányok rendezésével a közgyűlés tanácskozását megzavarni.*

A választás elnöke azonban erélyes intézkedéssel elhallgattatta a zajongókat s így biztosította a szavazás zavartalanságát.

A választás — a pesti zsidó választásoknál első ízben — titkos szavazással folyt le és *Stern* Samu udvari tanácsost 76 szótöbbséggel az Országos Iroda elnökévé választották meg.

A választás eredményét az ország zsidó lakossága lelkesedéssel fogadta, míg a kisebbségben maradt *Goldberger* párt, *Glücksthal* Samu dr. inspirálására megpeticionálta azt.

A kivénhedt politikai obsitost ugyanis ebben az évben kibuktatták a felsőházi tagságból és most az országos iroda elnöki tisztségét magának szeretné megkapni, hogy az orthodox minta szerint juthasson vissza a felsőházba.

Braun Gyula

מֶשָׁר מְשָׁרָשֶׁכֶּה

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

Kálmán Oszkár

a m. kir. Operaház művésze

A zavaros idők antiszemita áramlata a m. kir. Operaházat sem kerülte el és ennek nyomása alatt Rózsa Lajos kikényszerült az operaház kötelékéből. A felejthetetlen nagy bariton művész Amerikába vitorlázott át, ahol azonban szegény rövidesen meghalt.

Kálmán Oszkár önérzetes és öntudatos zsidó. Ő sem volt hajlandó néhány gerinctelen kollégáját abban követni, hogy ősi hitét elhagyja és inkább elfogadta egyik legnagyobb németországi opera szerződését.

Ma a m. kir. Operaház vezetését ismét a művészi erő és tudás lendíti és vezérli, Kálmán Oszkárt visszaszerződtette és az Operaház közönsége ismét élvezheti öblös, művészi basszusát és gyönyörködhet benne.

A munkácsi és a pesti zsidó gymnázium ünnepsége

A szlovák zsidóság már a békevilágban is feltűnően elütött a magyar hitestvéreitől, kereskedelmileg leleményesebb, szellemileg felkészültebb és vallásilag zsidóbb volt náluknál.

Évekkel ezelőtt, mielőtt az első nagyszabású zsidó munkám megírásába kezdtem, tanulmányútra indultam Szlovákiába.

Pozsonyban felkerestem Tomaschoff dr. ügyvédet. A cionista mozgalom egyik kimagasló vezérének fogadósobájában egy kb. 3 a másik 6 éves fiucska játszadozott. Szóltam hozzájuk. Nem feleltek. Mosolygó arcuk tekintetéből azonban leolvastam, hogy nem értik a magyar nyelvet.

A belépő Tomaschoff dr. adta meg a meglepő magyarázatot:

— Az én fiaim kizáróan héberül beszélnek... „Nyelvében él a nemzet” — mondta a legnagyobb magyar...

és lelkesedéstől kipirult arccal folytatja Tomaschoff .. Izrael él!...

*

Uzhorodon (Ungvár) az óvoda és elemi iskola udvarában, a tízperces szünet alatt a kis pöttöm gyermekek gondtalan hancúrozás közben héber nyelven beszélnek egymással...

Munkacero (Munkács).

A zsidó gimnáziumban az előadónyelv héber. A tanulók a legtökéletesebb héberséggel felelnek földrajz, matematika, irodalom és a többi tantárgyakból.

Büszkeségtől könnyek tódultak szemembe, amikor kétségtelen bizonyítékot tapasztaltam amellett, hogy Izrael — *tényleg él*... és megingathatatlan meggyőződésemmé vált, az, hogy az a nép, amely 2000 éves hontalanság után még nyelvében él — el nem pusztítható!...

A munkácsi gimnázium ez évben ünnepelt. Most adta ki az első *hébernyelvű érettségi bizonyítványt*.

Ez alkalmából szívünk és lelkünk teljes melegével üdvözljük a munkácsi gimnázium érdemdús tantestületét és nem kevésbé a lelkes szlovák zsidóságot, amely súlyos áldozatok árán *önerejéből* tartja fenn a zsidó gimnáziumot, amelyben öntudatos és önértetes zsidó generációt nevel az egyetemes zsidóság jelenének javára és jövőjének érdekében.

Vajha a föld minden részén követnék ezt a ragyogó példát...

*

A munkácsi gimnáziummal majdnem egyidőben a pesti zsidó gimnázium is ünnepelt.

Elszomorító ünnep volt ez...!

Azt ünnepelte ugyanis a világ majdnem legnagyobb és önmagát legkultúraltabbnak tartó *Pesti Izr. Hitközség*, hogy végre hosszú évek után *angol kölcsönből* befejezte a zsidó gimnázium felépítését.

A lélekemelő ünnepélyen megjelent *Karafiáth* közoktatásügyi miniszter, *Ripka* főpolgármester és még számos közéleti nagyságon kívül a zsidó előkelőségek. Magyar tánc, szavalat ének és elmaradhatatlan misebérach szónoklatok emelték az ünnepély fényét. De mi adta meg az ünnepély *zsidó jellegét*, azt a vezetőség sem tudná megmondani.

A pesti zsidó gimnáziumot, lovag Freysädter Antalnak az e célra hagyományozott alapítványából alapították. Az alapítvány azonban nem bizonyult elegendőnek a megkezdett grandiózus építkezés fedezésére. Hosszú ideig elgazosodott és bekifertetlen telken vakolatlan falak meredeztek és az ablakok és ajtók számára meghatározott üregek, mint eltájtott szájak elnémult éktelenséggel karakterizálták a *magyar zsidóság érzéktelenségét* a *zsidó közügyek* iránt.

Végre mégis akadt néhány lelkes zsidó, akik „gimnázium barátok” címen a célból fogtak össze, hogy a még hiányzó összeget társadalmi úton megszerezzék.

A gimnázium barátok e nemes tö-

rekvése csak részben járt sikerrel. Az épületnek csak egy kisebb részét hozhatták tető alá s így néhány teremben megkezdődhetett az oktatás. A tudós hírében álló *Goldberger* Salamon dr. igazgató, a legkiválóbb pedagógusokkal, köztük *Widder* Salamon és *Fürst* Aladár tanárokkal egyetemben vette át az iskola vezetését.

A három kiváló tanár tiszta zsidó szellemben irányította a gimnáziumot és a héber nyelv oktatását is *kötelező tantárgyként* vette fel programjába.

A zsidó gimnázium csakhamar olyan elsőrangú intézménnyé fejlődött fel, hogy képtelen volt a összes jelentkezőket befogadni.

A rohamosan közeledő gazdasági válság sajnos megritkította a gimnázium barátok sorát s így az iskola kibővítésére gondolni sem lehetett.

1925-ben a hirhedt *Lederer*-rezsim, amelynek minden ténykedéséhez szenny, és átok tapad, valami áldásosat is akart felmutatni, kileste a gimnázium barátok anyagi gyengeségét és alantas taktikázással valósággal elsikkasztotta az iskolát.

Glücksthal Samu dr. az oktatásügyi előljárónak, az asszimilansok prototypusának legelső intézkedése az volt, hogy *betiltotta a héber nyelv oktatását* azzal az indoklással, hogy *nem enged cionistákat nevelni*.

E rendelet ellen első sorban a tanári kar tiltakozott, a szülők megbotráncoltak, a tanuló ifjúság sztrájkba lépett. Hiába.

Glücksthal győzött.

Ma a pesti zsidó gimnázium és a római kath. gimnázium között *lényegében nincs különbség*. Legfeljebb csak az, hogy a hittan óra alatt *talán* gyorsabb tempóban hadarják le a héber imákat, az imák fordítását *talán* jobban szajkolják be sőt a tanítványok *talán* még kívülről is eltudják mondani a bróchékat...

A zsidó gimnáziumnak *kettős* feladata van: *a héber nyelvet is tanítani és öntudatos zsidókat nevelni*.

Ha a pesti zsidó gimnázium ennek a kettős hivatásnak nem felel meg, *feleslegessé válik és nincsen semmi létjogosultsága*.

Római napló-rész

(Munkácsi Ernő dr. könyvéből.)

A Rómába elzarándokoló idegenek többnyire meghatódva állanak meg a Fórumon Titus diadalíve előtt, mivel átérzik annak jelentőségét, hiszen a zsidóknak és Jeruzsálem városának története a keresztények előtt is ismert, közelálló és az ő kedélyvilágukat érinti. Még most is láthatjuk e diadalív domborművein a diadalmas római hadvezér győzelmi menetét: oda van préselve Jordán szent folyója egy ősz ember alakjában és ugyane diadalíven megláthatjuk a jeruzsálemi templom edényeit, a hétkarú lámpát, az aranyasztalt, a Törvényt őrző szent ládát és a jubileumi év ezüst kürtjeit. Közel 1800 év mult el, amióta Titus császárnak ezt a diadalívet emelték és a világot uraló akkori Rómából nincs ma más, mint rom és semmi sem maradt meg a régi pogány kultusznak az élethez való szimbolumából. Ámde ha valaki Titus diadalívétől csak egy pár lépést tesz a Tiberis-folyó felé és keresztül menve a gettón, betekint az ottani házakba, megláthatja a jeruzsálemi templom hétkarú lámpását a falra festve.

Ugyanaz a kép, mint előbb a diadalíven látott, *csakhogy a hétkarú lámpás itt a zsidó házakban él, mint a zsidó vallásnak élő szimbóluma* és még most is laknak itt ivadékaik azoknak a zsidóknak, akiket egykor Titus diadalmenetben hurcolt magával.

Ha belépünk a zsinagógába, ott láthatjuk a falakon ugyanazokat a jelképeket: a frigyládát, a jeruzsálemi templom aranyasztalát s a jubileumi trombitákat. *A változtalanul fennálló és meg nem tört zsidó nép imádkozik e jelvények alatt régi Istenéhez, akinek templomából a szent edényeket Titus Rómába hurcolta. A zsidók istene mégis hatalmasabb volt a capitoliumi Zeusnál.*

„Rómának, a városok városának karaktere — amint azt a mai szemlélő előtt is feltűnik — az emberiség három kultúrkorszakának hatását viseli magán, a zsidóságot, az antik világét és a kereszténységet. Alig lehet e három kultúrperiódus emlékeit egymástól elválasztani, annyira egymásba nőttek és így volt módjában a keresztény kultusznak magában egyesíteni a zsidó s az antik kultuszt.”

Ha keresztülvándorolunk Rómán és végignézzük nagyszerű emlékeit, mindenütt találkozunk a zsidóság szellemével, még a keresztény művészet csúcán is. Ha a szobrászatot nézzük, ott van a legnagyszerűbb, amit a keresztény génius márványban alkotott: Michel Angelo Mózes II. Gyula pápa síremlékén. Ha a festészetet tekintjük: ott vannak Rafael stanzái és loggiái, a sixtusi kápolna és az a számtalan ábrázolás, amelynek tárgya a zsidók bibliája. Ugyanígy van a zenével is. A zenei művészet legmagasztosabb és legmeghatóbb alkotásai a nagypénteken énekelt „Lamentációk” és a „Miserere” s ezek Jeremiás siralmai és a zsidók zsoltárai. Ez a nép, amelyre a történet az emberiség kincseit bízta s amelyből a kereszténység kisarjadzott, a történet tragikus iróniájaként itt él a gettónegyedben, mint a legrégebb és történelmileg legérdekesebb maradványa az antik Rómának.

A zsidóság, amely Marcellus színháza és Octavia csarnokai mellett él, az egyedüli élő emléke az antik Rómának.

Ezeket a sorokat, amelyek Rómának, a zsidóság szempontjából való történeti jelentőségét hirdetik, nem zsidó írta, hanem Ferdinánd Gregorovius, a nagy német trótnetíró, Róma városának és a pápák történetének legmélyrehatóbb buvárlója.

Valóban, Róma a zsidóság történetében Jeruzsálem városa után a legkiemelkedőbb jelentőségű. Az a város, hol kétezer év óta állandóan laknak s ahol a különböző korok és kultúrák egyaránt érintették. Európai város,

amelynek zsidó hitközsége kétezeréves, és amelynek hagyományai Jeruzsálem pusztulásának időpontjáig nyúlnak vissza.

Az a sokezer zsidó utazó, aki évente végignézi Itália történeti és művészeti emlékeit, nem tudja, hogy a kereszténység fővárosában vannak az európai zsidóság történetének is legrégebb emlékei. Megőrizték ezeket számunkra a sírkövek s egyéb síremlékek, melyeknek egy részét a sírok eredeti helyén, a katakombákban, más részét a különböző múzeumokban láthatjuk. De megőrizték számunkra azok a hagyományok is, amelyek a történeti érzékkel bíró római zsidóságban éltek és élnek.

Tisbi Illés:

Mások úttörője

Állok a zajos élet-uton,
körülottem a vad menet
s valahonnan meszi ködből
fehér kendők intenek.

Anyám áll ott a tulsó parton
kezeben hófehér virág
és várja vissza lágy ölébe
megtévedt, kóborló fiát.

Anyám, anyám én nem mehetek,
vágyak bolond rabja vagyok,
acélos varázsláncok huznak,
üznek látomások, dalok.

Anyám te a lelkemért sírsz,
anyám te félsz, hogy a fiad
kincses paloták fogadják
s a templomoktól elszakad.

Ne félj, ne félj pap vagyok én,
fehér köntös az én ruhám
s az áldozat is én leszek majd
a szentélyeknek legcsucsán.

Bőjtölni is fogok bőven,
vért hullatni a kőfalon
és éhesen fogok táncolni
a terített asztalon.

S ha meghalok majd nem lesz rajtam,
csak egy csupasz vászoning
se dísz, se fény, se zengő kórus
Isten parancsa szerint.

De addig törtetés a sorsom,
ököllel verni kapukat
és sárban, vérben, szenvedésben
másoknak törni az utat.

Lakos András:

A gólusz csendje

*Már minden kapu zárva, a tikkadt
góluszon leng hervadt virágillat.*

*Süketen cseng a csend s némán, komoran
elfojt minden szót szorosán.*

*Hoszú, mély, halálos sebet ejt
a lelken, mely egykönnyen nem felejt.*

*Csak a sárga folt árnya lengedez
s a sötét szem halk könnyet permetez..*

*Velőtrázó sikolyt nem szül az éj,
tengersóhajt lágyan hoz a szél.*

*Vakít az éj. Az uccák lihegnek,
mikor a zsidók aludni mennek.*

*.. Alm.odunk. Bánatunk az éjbe száll
s fölöttünk virraszt csúf halálmadár .*

(Aszód, 1932.)

Könyvekről és írásokról

A BUDAPESTI ZSIDÓSÁG A MULTBAN ÉS JELENBEN címen *Bettelheim* Samu a kiváló zsidó publicista, szaktudósok és a zsidó vezető egyéniségekkel karöltve nagyszabású mű megjelentetésén dolgozik, amelynek az a célja, hogy a külföld előtt is visszatükrözze a magyar, főleg a budapesti zsidóság kulturális, gazdasági és politikai erejét.

A munka szerkesztője felkéri a magyar zsidóságot, hogy különösen a régi Pest és Budára vonatkozó okmányokat, képeket és adatokat rendelkezésére bocsátani szíveskedjék.

Az adatok *Bettelheim* Samu szerkesztő címére, VII. Damjanich-utca 33. szám alá küldendők.

SÖTÉT PERCEK ÉNEKE. (*Tisbi Illés versei*) Nem szeretek új költőkkel ismerkedni. Az utolsó három évtizedben a magyar líra nagy megújulásának emberöltőjében, sok új tehetség lépett a magyar irodalomba, de a versírás forma felszabadításán kívül csak itt-ott hozott új hangot, új meglátásokat. Zsidó vallásuk is bőven akadnak az új lírikusok közt, de legtöbbje gondosan kerül a zsidó hangot, az elnyomottság ellen való bátor bírálást. Zsidó vallású új költőink között azonban alig találunk zsidó érzésű embert, olyant, akit az általános emberi motívumok, az általános emberi szenvedések indítékain kívül a saját népe szenvedései és saját népe erkölcsi élete inspiráltak volna. *Tisbi* Illés e tekintetben kivétel, mert minden sorában érezteti a zsidó elnyomatás motívumait. Keresetlenül, intuitív módon nyilatkozik meg benne a zsidó nép lelke, zsidó hűséggel tud szeretni, ezért szeretete az egész emberiségért van és zsidó módon tud szenvedni és szenvedése is monumentális arányokban tör elő írásaiból. Ezért öröm volt megismerkednem ezzel a nagy,

fiatal zsidó poétával, akinek költészetéről egyik szemelvényünkben jellemzőbb kritikát talál. Ezt a könyvet is kiadóhivatalunkban 10 cseh koronáért megrendelhetik. *E. Á.*

RÓMAI NAPLÓ. (*Munkácsi Ernő dr. könyve.*) Naplószerűen, sőt részleteiben Baedeker-módszerben előadott ritka értékű művelődéstörténeti dokumentum e könyv, mely nemcsak a zsidóság egyik legfontosabb történelmi periodusát, hanem a kereszténység fejlődésének legrégibb emlékeit pártatlanul, tehát igazi tudományossággal foglalja egybe. Nekünk, zsidóknak sok újat mond el *Munkácsi* Ernő dr. szubjektív színezésű naplója, de a tudományos világ általában sem fogja megtagadni jeles fiatal kulturbúvárunk felfedezéseinek nagy értékét. A zsidóság és kereszténység szerves összefüggését, amelynek közel két ezredévre terjedő fogható emlékei a zsidó és keresztény templomokban, csakúgy mint a temetők katakombáiban elválaszthatatlanul egybefolyva, hirdetik az anya- és leányvallás örökkévalóságát, plasztikusan elevenednek meg *Munkácsi* leírásában. De a kulturtörténeti- és szociális jelentőségén túl a könyvben az olasz zsidóság politikai felfogásáról is érdekes adalékot találunk. A szerzőnek alkalmá volt erről a római nagyrabbival, Professore a Commendatore Dr. Angelo Sacerdoti-val beszélgetni, aki lelkes fascistának vallja magát, éveken át küzdött a világháborúban, tehát nacionalista a javából, de emellett helyesli a Palesztina-munkát és azt a legcsekélyebb mértékben sem tartja összeférhetetlennek olasz hazafiságával. *Munkácsi* könyvét, amely a „Mult és Jövő” kiadásában jelent meg, értékes mélynyomatok díszítik. (A könyv minden öntudor zsidó olvasótárába való. Ennek megkönnyítése az kiadóhivatalunkban is meg lehet rendelni 12 cs. koronáért). *E. Á.*

Kiadásért felel: Dr. Uj István.

Felelős szerkesztő: Erdélyi Árpád.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 140.— dinár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrásy-út 84.
Telefon: 10-7-12.
BRATISLAVA, Priboj 16.
Telefon: 594.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Hol a szellemi arisztokráciája?

Aki gondosan átböngészi a Pesti. Izr. Hitközség vezetőségének, az előjárók, választmányi és képviselőtestületi tagok névsorát, az feltétlenül észreveszi, hogy e névsorok összeállításában bizonyos egyoldalúság mutatkozik. Díszes és *helyenként* ragyogó nevek ötlenek a szemébe, de meg kell állapítani, hogy úgy ezek, mint a szürke nevek viselői is egy *céltudatosan meghatározott vagyoni cenzus alapján végzik a hitélet irányításának nobile officiumát*. Foglalkozás szerint elég változatos a hitközség vezetőségének összetétele: van köztük politikus, bankár, nagykereskedő, orvos, ügyvéd, mérnök, földbirtokos, vállalkozó és magasrangú tisztviselő, *éppen csak a szellemi arisztokrácia gyűjtőneve alá foglalt írók és művészek kategóriája hiányzik belőle*.

Szolgálunk mindjárt pár névvel is. Ott van a magyar irodalom világhírű büszkesége *Molnár Ferenc*. Kevesen tudják róla, hogy milyen jó zsidó. *Kitért lányát valósággal rákényszerítette, hogy visszatérjen az ősi hitre és mikor ez megtörtént, kijelentette, hogy élete legboldogabb napja az, amelyen lánya ismét zsidó lett*. Szép Ernő, *Lengyel Menyhért*, a zsidóság miatt magas állásából menesztett *Földes Imre*, akik mindannyian jó zsidók, de az adófizetésen kívül semmi néven nevezendő közük nincs a hitközséghez. De szolgálhatnánk egy másik névsorral is, a kitértek egyre szomorlabb névsorával.

Két egyesülete is van a zsidóságnak, amelyet zsidó irodalom istápolásának intenciója hívott életre: az *Omike* és az *Imit*. E helyütt hosszadalmas volna e két egyesület működését kimerítő kritikával kísérni, annyit azonban itt is leszögezhetünk, hogy egyik egyesület sem áll hivatása magaslatán. *Mindegyikben túlteng a jámbor középszer és a még rosszabb dillettantizmus, mindegyik a programmtalanság és a szürke érdektelenség betegségében sorvadoz, holott egész sereg nagyszerű tehetségű író és művész bekapcsolásával programmot, irányt és pezsgő életet lehetne bevinni ezekbe a halódó egyesületekbe*.

De függetlenül e két egyesülettől maga a hitközség sem engedheti meg magának azt a lexust, hogy irányításából *kiküszöbölje* a szellemi arisztokráciát. Nem elég, ha egy íróról, vagy művészről sikere alkalmából hozsannázva megállapítja a felekezeti sajtó, hogy zsidó. Azt a tehetséget és invenciót, amelyet a zsidó írók és művészek reprezentálnak, igenis a zsidóság szolgálatába kell állítani. Mennél tovább késik ez irányban a kezdeményezés, annál több érték vesz el a zsidóság számára, míg a zsidó szellemi elitnek bevonása a hitéletbe olyan súlyt, tekintélyt és fejlődési lehetőséget jelentene a hitközségre nézve, hogy erről lemondani enyhén szólva *könnyelműség* volna.

UJ UTAK

Uj utakon kerget az élet,

Uj utakon — zeng majd az ének.

Uj utakra hívnak a vágyak,

Uj utakon örömök várnak.

Uj utakon, minden az enyém,

Uj utakra vonz — a vágy — remény.

Uj utakon semmi sem álom,

Uj utakra — a tavaszt várom.

Uj utakon terem az öröm,

Uj utakon sorsom pörölöm.

Uj utakon önmagam lesem,

Uj utakon szívem keresem.

Fuchs Ernő.

A Démon és az angyal

Irta : *Kiss Arnold*

Asmodáj, a poklok birodalmának fejedelme és minden kínzó ördögök atyja, egy napon elhagyta a kárhozott lelkek szenvedéseinek hazáját és világkörütra indult.

Ősi szokás volt az alvilág országában, hogy egyszer egy esztendőben ilyen utazást tegyen meg a vezeklő bűnösök főkínzó mestere. Afféle tanulmányútja volt ez Ásmodájnak.

Hát ment-mendegélt, sok világot vándorolt be a démonok kományzója. Forrongó tüzek lávájában izzó csillagokra jutott el, ahol valamikor élet lihegett, de a fölgyulladt világítélet lángjai megfojtottak minden lehelle-tet, elperzseltek minden fakadó virágszálat.

Aztán más csillagra bukkant, ahol rideg szirtfalak holt meredélyei fölött sápadt koronggal derengett ónszínű fellegek mögött kísértetszerűen a holdsugár, s a kopár némaságban hang se csöndült s a méreglehelletet ontó bércek tövében sohasem tudott még gyökeret verni magának semmi-féle életrebbenés.

Járt jéghegyek országában: alélt tengerek gémberedett hátán éjna-pon át örök ködfellegek úsztak, s a napcsillagzat kínzottan mosolygott egy-egy hajnali pillanatra, havas zimankó dérfátyolain által.

Bármerre járt Ásmodáj, bármilyen zordonságot látott, bármilyen si-ralmat, egyedülvalóságot és irtózatot, meg nem lepte semmi.

Havas éjszakában farkasok marták egymást az erdők mélyén, üvöl-tés kínzó hördüléssel jajongott, — odahaza az ő birodalmában termett ennél szörnyűbb borzalom is.

Hiénák osontak sötét éjféli időben: sirokat dúltak föl s holttetemek fölött véres verekedéssel marcangolták egymást — gyerekjáték ez a mara-kodás a pokol birodalmának harcaihoz képest.

Oroszlán viaskodott csörgő kígyóval, tigris tört reá báránykarámra, a párduc éhezett s embergyereket vitt a fogai között, és emberevő vad törzsek diadalujjongással emberi koponyákat tűzték a fakopójuk hegyére-s nagy máglyák tüzét szitották, hogy legyőzött ellenségeik husával csillapít-sák a gyomruk zúgolódását — a pokolban odahaza iszonyúbb gyötrelmek sikoltanak, különb tüzeket tudnak ott gyujtani az ő ördögei.

Azután eljutott vándorlásai közben Ásmodáj egy virágzó földrészre. Ahol az emberek palotákat emeltek, gőzzel utaztak, a villám fényével repültek, a napsugárral rajzoltak, a delej erejével gyógyítottak, bibliát ol-vastak, erkölcsről szavaltak, költőket deklamáltak, az emberi jóságról himnusokat énekeltek, az égről bölcselkedtek és sokan már-már az Istent is detronizálták, mert büszkén hirdették, hogy az Istennél is istenibb az ember.

S azon a virágzó földrészen éppen abban az időben, amikor Ásmodáj odaérkezett, háborút viseltek egymással az emberek.

S látott Ásmodáj véreslelkű zsarnok fejedelmeket, intésére békés pol-gárok feje fölött fölgyújtották a tetőt s hontalanná kergettek százazreket. Látott Ásmodáj kancsukát suhogtató szörnyeket, akik korbácsaikkal vé-resre vertek ártatlan gyermekeket. Látott beléndek mérges emberi szíve-ket, amikben megtermett az örület: rabolni, mások szerzeményét elvenni, hamis és hazug világboldogítást hirdetni, s a félrevezetett csöcselék szét-taposott agyvelőiben gázolt. Látott orgyilkos gonosztevőket hidak pillérjei tövében leselkedni s koronák jövőendő hordozóit gyáva módon lepuffantani, látott cselszövő államférfiakat, a világbéke őreit, amint titokban, vérlihe-

géssel a szívükben világromlást készítenek, látott álnok kapzsiságban népeket, amint pénznek szenvedélyében eltorzult arccal lesik a vér zuhogását, népeket, amint féktelen hiúság bosszúvágyó galádságban millió koporsót ácsolnak. S látta a háborút. Hadvezért, aki parancsot ad ki ártatlanok fölkoncolására. Emberi alakba bújtatott vadállatokat, akik sebesülteket kínoznak, védtelen polgárokat gyilkolnak, asszonyokat gyaláznak, hajadonokat, gyermekeket fertőznek, részegen kegyetlenek, józanul még szörnyebbek, betegeket, haldoklókat csonkítanak, farkasnál farkasabbakat, hiénáknál hiénábblelkűeket újnak, hirdetett kárhozatos eszmék s a hitetlen pogányság démon-apostolait, látta mindezt Ásmodáj s szörnyű indultban, isszonyú dühre gyulladtan sietett haza a birodalmába, a pokol országába, s rekedt haraggal förmedt rá az ő minden ördögeire emígyen:

— Hej! sátánok, ördögök, Belzebub, Béliáál fajzatai! démonok úkei! Sámeaél, Samekázáj, Lilith, Savrejári, Sár lái, Ámárláj, Tamárlion és Surkami és ti sötétlángú démonok mind, bárhogy hívnak benneteket. Én mondom nektek: kontárok vagytok ti mind, legkisebb tanítványai sem lehettek a ti földi mestereiteknek. A ti kínzó kondéraitok tüze bögresustorgás a földi gyehenna tüzeihez mérten! A ti gyötrő vasatok liliomsimogatás a föld fortélyaival szemben. Mától fogva bezárom a gyehenna kapuját, megszüntetem a poklot, van annál tüzesebb pokol is odalenn — a földön...

És ugyanakkor, Ásmodájjal egyidőben világkörútra indult a mennyország legfőbb angyala, a gyógyító, irgalmas Ráfáel angyal is. Egyszer egy esztendőben a mennyországban is ősi szokás volt, hogy az angyalok vezetője útra keljen.

Ráfáel angyal csillagvilágra érkezett, ahol soha sem sejtett illatú pálmák virultak, titkos hárfák túlvilági zengésű húrjain édes nóták zönögtek, ahol a rózsáknak s a liliomoknak sohase volt ősziidejük, ahol balzsamos volt a levegő s gyönyöszárnyú madarak énekeltek csoda-csoda bűvösen.

Járt olyan világban, ahol tündérek muzsikáltak arany citerákon és olyan halandók éltek, akik meg nem öregedtek sohasem s édes mosollyal ajkaikon feküdtek a sírba, ha meg kellett halniok, ahol a szenvedés idegen ismeretlen fogalom volt és az öröm, a boldogság kifogyhatatlan.

Elérkezett olyan országba, ahol örök volt a napsugár, sohasem volt téli förmeteg, ahol lágy, szelíd meséket susogtak a folyamok aranyban szikrázó hullámai, s ahol mind, akik ebben a csodás birodalomban éltek, ártatlan gyermekarcuknak simaságát megőrizték mindvégig, harag vilámlása szemeik lángjához nem férközött, csatlakozás redője ajkaik köré nem fonódott, ahol a gyűlöletet nem ismerték s csak szeretni tudtak, s nem kellett áldozatot hozni senkinek sem a másik boldogságáért, mert mindenki boldog volt ottan.

Bármerre járt Ráfáel, bármilyen ragyogást látott, bármilyen örömet, fényt és üdvösséget, meg nem lepte semmi.

Galamducokban gerlék csókolództak, a csókjaik csattogása olyan volt, mint angyalszárnyak suttogása, — odahaza, az ő országában, termett ennél nagyobb boldogság.

Fehér bárányokat látott virágzó, üde domboldalon; pásztorfurulya merengett melázó békességben, lehallatszott az almafavirágos völgybe a kolompcsöngés — ennél is édesebb békesség van a mennyek országában.

Gyermekek játszadoztak hallgatag pásztikon és boldog kacagásuk fölverte a csöndet, ölelkeztek és napestig futkároztak, és magasra szálló lapdákat dobtak a levegőbe, azután hazatértek, az édesanyjuk megcsókolta őket, imára kulcsolták a kezeiket és nyugodt boldogsággal szenderegtek s az édesanyjuk ott állt az ágyuk fölött és fohászzkodott értük és vigyázott rájuk — a mennyországban odahaza szebb is, édesebb is az angyalok játszadozása, a jó Istennek rájuk való szentséges vigyázása.

Azután vándorlásai közben Ráfáel érkezett az emberi háborúságok országába is. Ahol hadaknak seregei álltak egymással szemben s irtózatot, tüzet, kínokat és száz halált ontottak egymásra. Ahol villám és gőz, láng és hullám, acél és vas, földöncsúszó cselvetés és felleghbeszálló szárnyak és tengerbe alámerülő akna és minden emberi tudás azon mesterkedik, hogy sírokat ásson, és eltörüljön minden reménységet és minden emberi mosolygást és minden földi üdvösséget.

S látott Ráfáel isteni irgalomra gyulladt zokogó szíveket, amelyek ájult lélekkel sejtették a romlást, szenvedést, gyászt és kenyérgondot, ami ott leskelődik a majd elviharzott hadakozások árnyékában s akik érezték, hogy a világosság fáklyáit oltogatják a sötétség ördögei. Látott Ráfáel büszke, tűzben kigyulladtszemű ifjakat és férfiakat, akik fegyverbe öltöztek, mert úgy vélték, hogy igazságért küzdenek, mert hívó gyermeklelkek voltak, mert a harcuk is szeretetből volt és a kardjuk is azért szikrázott, mert nagyon tudtak szeretni, szeretni hazát, népet, hitvest és gyermekeket, az édes otthoni föld bársonyos réteit, gyönyörű, hamvaskék béceit, illatos völgyeit, merengő dalait, mesemondó multját, minden temetőkertjeit, álmódásait, jövőendő reménységeit. Látott könnyesszemű édesanyákat, akik meg tudtak válni a fiaiktól s szerelmetes csókjaikkal tüzet ömlesztettek gyermekeik szívébe, hogy azok tudjanak szeretettel harcolni értük, az otthon boldogságáért, mindenért, ami drága halandó emberi szívnek, mindenért, amiért érdemes élni ezen a földön, és vércsevijjogás közé utánuk járni, mint galambok röptének suhanása, öreg apjuknak, öszülő fájdalomosan mosolygó édesanyjuk szívének szent imádsága. Látott arákat, akiknek fejéről porba hullott a menyasszonyi fátyol, de a szerelmük vért volt az ifjak szíve fölött. Látott marcona katonákat, akiknek könnye csordult, ha ellenséges földön idegen anyát láttak sírni a fia után. Látott levetéket, akik katonaköpenyükkal be tudták takarni az ellenség didergő gyermekét. Látott daliákat, akik a sebesült ellenségnek szomjában italt nyújtottak s imádkoztak az elesett sírja felett. Láta föllángolni a mártírelkek csodálatos tüzeit, az irgalom szent csodatevéseit, asszonyokat, anyákat, hitveseket, amint sebesült hősök kórágypai mellett virrasztottak, kínjaikat enyhítették, reményüket életszgették, haldoklók szeméit lágy kezükkel lefogták, sebekről nem irtóztak, könnyeiket elfojtották, önön siralmukat eltitkolták s ha elvesztették a legdrágábbat, a legszentebbet, ennek a földi életnek minden balzsamát, tudtak hinni, tudtak reménykedni, zokogva imádkozni, sírok fölött angyszárnyakat suhogtatni, egy nemzet jövőendőjében hinni, érte fohászkodni, miatta össze nem törni.

És Ráfáel, a legfőbb mennyei angyal visszatért a mennyországba, maga köré gyűjtötte a mennyei irgalom minden angyalait

— Ti mennybéli angyalok mindannyian! hallgassátok meg az én szavamát. Azt mondom én nektek. Neked is Micháel, az irgalom első angyalának, neked is Gábiel, a hit legfőbb angyalának, neked is Uriél a világosság, sötétben fényt lobbantó angyalának, Ti: Ofánin, Erelim, Chásmálim, ti Metatron, Szandalfon és Zagzagél, ti minden üdvnek és minden fénynek és minden ragyogásnak minden világos agyalai, azt hirdetem nektek: kicsinyek vagytok az emberi szeretettel egybemérve. Parázs a ti lángotok a földi szeretet kohóinak tüzéhez képest. Bizony van mennyország, szebb, mint az ég mennyországa — odalenn van az a földön, az emberek között.

És a mennybéli hatalmas Uristen meghallotta az Ásmodáj szavát is, és a Ráfáel vallomását is.

— Poklot és mennyországot teremtettem én egyetlen kicsiny helyen: az emberi szívben. Akik gyűlölnek, a pokolnál is szörnyebb rémséggé változtatják a szívet. Akik pedig szeretni tudnak, a mennyországnál is szebb mennyországot teremtenek abban...

Bár Kappara és a római

Irta: Csermely Gyula.

Viharra készülődött a természet, s a máskor oly mosolygó délszaki táj most haragjával rémítette a világot. Alacsonyán járó szürke felhőszörnyek — nehéz mindegyik, mint a római börtönök fémteteje — vették birtokukba az égboltozatot; a madarak meglapultak fészükben; az énekesek még csipogni sem mertek s a ragadozók sem vijjogtak féltükben, a csúszó-mászók a föld alá surrantak és a fák és bokrok levelei, mintha megérezték volna, rájuk mi vár, idegesen meg-megremegtek vékony kocsányukon. És szinte tűrhetetlen fullasztó hőség feküdt rá a vidékre és éreztette ernyesztő hatását emberrel, állattal egyaránt.

Bár Kappara, a kiváló tudós, nem bírta tovább keskeny ajtajú, kicsi ablaku füledt szobájában. Tüdeje csak úgy szomjazta a friss levegőt, szeme is égett, feje is fájt; rövid habozás után összegöngyölte az előtte lévő pergáment, beletette asztala fiókjába és felállt, hogy kimenjen a szabadba.

— Hová még? — kérdezte asszonya, a hűséges feleség, Jochebed.

— Le a tengerpartra — felelte Bár Kappara. — Itt már nem bírom tovább a szűk négy fal között.

— Ebben az időben?! Ne menj! — kérlelte az asszony. — Mindjárt itt lesz a vihar, felkavarja a tengerparti homokot és a forró fővény még, Isten ments, megvakíthat. Bár Kappara.

— Az asszony szava, a gondos hitves szava: Isten szava — gondolta Bár Kappara, tehát visszaült a helyére és lehajtotta fejét az asztalra fektetett karjára, a hűséges asszony pedig a háta mögé állt és legyezgette férje ura nyakát. Így majd kevesebbet szenved a hőségtől, mely őt magát is majdnem levette lábáról.

Bár Kappara csöndesen elszundikált, de egyszerre felridat és szinte fiatalos erővel felpattant. A fogashoz rohant, leakasztotta és magára kerítette burnuszát és már az ajtónál is termett, hogy elmenjen.

— Hát mégis? — aggodalmaskodott az asszony.

— Igenis drágám — felelte Bár Kappara szilárdan. — Megyek, mert kell, hogy menjek.

— De miért, édes uram? Ebben a viharban! Ni, már tombol is fékevesztett erővel. Csak úgy jajgatnak a fák és a bokrok a földre lapulnak féltükben.

— Kell, hogy menjek — ismételte meggyőződéssel Bár Kappara. — Már nem a hőség kerget, ernyedtségem se, más se; unszol valami ösztön, hogy menjek ki a partra, mert ott dolgom lesz. Álmodtam-e, drágám, vagy látásom volt: azt sugta a fülemben valami idegen hang, hogy nagy szolgálatot teszek népünknek, ha most lemegyek a tengerhez s ott szétnézek.

Ezzel már kint is volt Bár Kappara és rohant le a tengerhez, mely már háborgott.

Éppen jókor érkezett a partra. Felfordított csónakot tépdestek a dühöngő hullámok — te vakmerő dióhéj — gondolhatták a tajtékozó vízhegyek — ilyenkor merészkedel a hátunkra?... és az az ember, aki ült volt a csónakban, kétségbeesetten küzdött az elmerülés veszedelme ellen.

Bár Kappara megösmerte az embert. Terentius Flavus volt, magasabbrangú római tisztviselő, legádázabb ellensége és sanyargatója az elnyomott zsidóknak.

; De azért percig sem gondolt arra Bár Kappara, hogy átengedje sorsának, jól megérdemelt sorsának azt az embert. Izráel erkölce mást parancsolt.

csol. Még az ellensége barmának is, ha bajban látja, segíteni tartozik, hát még magának az embernek, mikor veszélyben van!

Nem késlekedett, nem habozott; lerántotta magáról burnuszát, kötélle csavarta össze és belegázolva hónaljig a vízbe, odavetette a fulladozó embernek. Így húzta ki a vízből a hamánlelkű Terentius Flavust és bizony közel volt hozzá Bár Kappara, hogy maga is ott vesszen a habokban.

Házába vitte az embert, száraz ruhát adott neki, megvendégelte, hogy új erőre kapjon, azután Istennek áldásával útjára engedte... szerencsésen járj.

— Hát így tettél szolgálatot a mi népünknek? — kérdezte csalódottan az asszony. — Hogy megmentetted annak a rómainak az életét? Megérdekelte ő a halált már százszor is, annyi zsidókönnyet fakasztott az a hóhér.

— Látom már édesem, — felelte szelíden Bár Kappara, — hogy ti asszonyok szeretni is, gyűlölni is jobban tudtok, mint tisztelni a törvényt. Te veszni hagyta volna, ám én megmentettem, mert parancsolja a valóság... De te kérdést intéztél hozzám, hát így tettem szolgálatot a népünknek? Nos, én válaszolok kérdésedre, Jochébed. Az oroszán is vérengző vadállat, de emlékezz a megható mesére, hogy az oroszán, aki Dánielt nem bántotta, mikor a zsarnok a verembe lökette, ugyanaz az oroszán volt, akit Noó beengedett a bárkába. Lehetséges, hogy igenis tettem jó szolgálatot a mi népünknek, s ha most nem, akkor esetleg a jövőben...

...Több esztendő mult el azóta. Bár Kappara tanult és tanított és ő is, az asszonya is idővel elfelejtette az eseményt. Nem változott meg semmi, szürkén forgott tovább a nagy mindenség. Szürkén és gyászosan, a javulásnak minden reménye nélkül.

Egy napon több hitsorsos kereste fel Bár Kapparát a lakásán. Jeruzsálemből jöttek, aggodalom és bánat ült az arcukon s addig helyet sem akartak foglalni, még elő nem adták kérelmüket a mesternek.

— Rabbi — kezdték remegő beszéddel — több hittestvérünket elfogtak a rómaiak. Azzal vádolják őket, hogy összeszűkíték az államhatalom ellen. Kínos halál vár rájuk: a köves gödör, vagy a keresztrefeszítés. Te jogtudós vagy, a legkülönb, akit ismerünk; jer, védjed tesvéreidet, Bár Kappara.

— Ártatlanok — felelték az emberek. Mint Jákób fia, József, akit Puzis a Jeruzsálembé való útra. Felnyergeltette öszvérét, és gondoskodott élelemről s a többi.

— Ártatlanok — felelték az emberek. Mint Jákób fia, József, akit Putifárné börtönbe juttatott. De azért mindenesetre jó lesz, ha ezt is magaddal viszed, rabbi.

És zacskó aranyat nyomtak a kezébe.

Bár Kappara a földre dobta a zacskót. — Megvesztegetni a bírakat?! Soha! — kiállt haraggal. — Vagy az igazsággal védek, vagy sehogy. Ahogy zsidó bíró nem fogadhat el vesztegetést, nem fogadhatja el más vallású sem a fekete pénzt.

Harmadnap reggel volt a tárgyalás.

Római zsoldosok őrizete mellett már ott voltak a vádlottak a teremben és alighogy Bár Kappara belépett, bevonult a terembe a bíró is.

Terentius Flavus volt a bíró a szerencsétlenek ügyében. Vádló és bíró egy személyben. Terentius Flavus, a kegyetlen, az irgalmat nem ismerő. Olyan szemmel nézte a vádlottakat, mint a tigris a gazellát, amit ketrecébe kényszerítettek: fald fel!

De azonnal felderült a szeme és mosolygósra enyhült az arca, mikor

meglátta Bár Kapparát, a védőt. — Üdv neked, ember, ki megmentetted életemet — így köszöntötte örömmel a mestert.

Bár Kapparának eszébe jutott a beszélgetés, amit annak idején feleségével folytatott; eszébe jutott Noé és Dániel oroszlánja, sok más is eszébe jutott, az is: itt a szolgálat, amit tettem a mi népünknek! Ez a Terenius Flavus most irántam való hálából kíméletes és kegyelmes ítélő lesz.

De csak pillanatig gondolt erre Bár Kappara, a következő perc már a szegyenpírt kergette arcába: hogy is gondolhatott ilyen alantjáró dolgokra!

S olyan jelenet következett, amely több volt, mint fenséges: isteni volt. Az igazságszolgáltatás évkönyveinek lapjain nem volt még párja és tán nem is lesz.

Bár Kappara ünnepélyesen megszólalt:

— Terentius Flavus, te nem lehetsz bíró ezeknek az embereknek az ügyében. Mert elfogultan ítélnél fölöttük. Én vagyok a védőjük és én leolvastam az arcodról, hogy hálával vagy eltelve irántam. Ez a hála megvesztegetheti szívedet és az én kedvemért esetleg letérnél az igazság útjáról. Holott énnekem e peres ügyben csak az igazság kell, nem pedig a te hálád, Terentius. Küldj hát más bírót magad helyett... te ne ítélj.

A hallgatóság sorain a meglepetés moraja futott végig, a vádlottak riadtan néztek egymásra és Terentius Flavus is, a teljhatalmu bíró, szinte márvánnyá meredt e szavakra. Erre nem tudott példát, hogy így beszélt volna a védő.

— Hogy mondtad? — szólalt meg sokára. — Nem értettelek meg mindenben, Kappara. Ismételd meg szavaidat... mit mondtál?

És Bár Kappara bátran újra szólt és megmaradt amellett, amit mondott volt. — Nem kellesz nekem mint bíró, mert megvesztegetett téged a hála. Küldj, nembánom, szigorúbbat, mint te vagy, de az igazság ítéljen, nem a hála.

Terentius Flavus most felállt és magasra emelte fel két kezét. — Mily nagy vagy te, Izrael, — kiálltott — és mily fenséges a te erkölcsöd, te zsidó nép! És ha százszor is elnyomnak és ha végpusztulásodat akarják ezerszer is: te örökké fogsz élni, mert ilyen a te erkölcsöd, Izrael!

E kitörés után szinte visszaesett bírói székébe és hosszasan maga elé merengett. Arca márvány, szeme fekete jáspis volt, de a szíve ott a tógája alatt szinte kalapácsolta mellkasa csontjait. — Hallottad, Terentius Flavus, mit mondott az a zsidó Bár Kappara? Ő is hallotta, hogy te arra mit feleltél, de az, amit te mondtál válaszul: az a magára ébredt ember válasza volt. Ám mit mond a zsidónak a római? A világbíró nagy nemzet fia, aki a legyőzött, lekicsinyelt zsidónak, ime, mint győző áll előtted? Mit mond a zsidónak a római? Ezzel még adós vagy Terentius!

Nagyon nyomta ez az adósság a lelkét, de végre is — hosszú percek multak el addig — Terentius felütötte fejét. Megtalálta, mivel fizessen a zsidónak, ő, a római, Izrael fiának.

Felemelkedett és ünnepélyesen így szólt:

— Nem leszek bíró ez ügyben, de mást sem küldök magam helyett, hogy ítéljen. Hanem szerepet fogunk cserélni Bár Kappara. Te leszel a bíró, én pedig védeni fogom a vádlottakat. Ime, foglalld el bírói széket; aki úgy nézi az igazságot, ahogy te nézed, abban megbízik még a szigorú Róma is.

...Hogyan végződött a per, arról hallgat az én forrásom, a Midrás. Nem is lényeges, hogy megtudjuk, mint végződött, és nekem sem szándékom, hogy rekonstruáljam a pert és az ítéletet. Én a hallgatóim lelkébe csak egy sugarat akarok vetíteni a fényből, melyben Izrael örök erkölcsé tündöklök.

Nászajándék

Irtta: Márkus Aladár.

A staniszlau és delatyni országútak Nadvornában találkoznak. A területnél kis, fenyvesliget közepén gyönyörű vadászkastély van. Ez az épület „Krankenhaltestation”-nak volt kiürítve, illetve berendezve. Az átutazó sebesült katonák itt üdítőt kaptak s szükség esetén a kötéseket megújították.

A kastély előtti fenyvesek között sétálok. Valaki köszönt. Szabó János, az én derék szolgám jelenti, hogy orosz foglyokat hoztak és lelkendezve fűzi hozzá, hogy két kozák is van közöttük.

Már messziről láttam, hogy a kozákok a többi fogolytól el vannak különítve. Külön négy szuronyos katona vigyáz rájuk. Az egyik kozák kétágú gyertyatartóval hadonászva integet, hogy vegyem meg. Ki tudja honnan hozta, ki tudja hogyan szerezte?... A kozák-bozalmak véres emlékei támadtak föl bennem. Ha ez is egyik hiénája a harctérnek... Megkérdeztem, hogy mennyit akar érte. Kérdéssel felelt, hogy mit adok érte. Egy ezüst koronát mutattam neki.

— Ah nyet! Ja nye dajn... Djeszet rublé... (Ah nem! Nem adom csak tíz rubelért...)

Szemügyre vettem a gyertyatartót és észrevettem rajta néhány csepp megaludt vért. E felfedezésemtől a kozák láthatóan megijedt és gyorsan felém nyújtotta a gyertyatartót.

Közben egész sereg ember gyűlt körém. Egyszerre a tömegből kiválik egy egészen ősz hetven év körüli lengyel zsidó. Hosszú szakálla szinte a derekáig ér. Arca halovány, majdnem fehér. Reszkető kezével a kozákra mutat. Szemeiből könnyek csordulnak, ajkai remegnek, meglátszik rajta, hogy a nagy felindulástól beszélni sem tud. Fuldokol. A szegény öreg egyszerre csak meginog, eszméletét veszti. Összeesik.

Néhány pec mulva magához tér. Tágranyitott szemeivel körülnéz, fáradt tekintetét a kozákra meresztí és nyöszörgő hangon arra kér, hogy kísérjem őt a katonai parancsnoksághoz.

Kívánságát teljesítettem. Az ezredes előszobájában leültettem az öreget. Elbucsztam tőle és otthagytam.

Aznap éjjel alig aludtam valamit. Folyton magam előtt láttam az öreg lengyel zsidót. Fáradt, riadt, az életből elkíváncozó tekintetével. Másnap korán reggel elrohantam a parancsnoksághoz. Meg akartam tudni miért jelentkezett kihallgatásra az öreg zsidó.

Rövid keresés után megtaláltam a jegyzőkönyvet.

„Péntek este volt. Asszony leányom, szegény Deborah, akinek férje bevonult, kis szopós gyermekével nálam tartózkodott. Feleségem és leányom meggyújtották a gyertyákat. Ájtatosan imádkoztunk. Négy gyermekem éppen imára kulcsolta kezét, amikor portyázó kozákok rontottak be a szobánkba.

A szotnya vezetője felszólított bennünket, hogy adjuk elő pénzünket és ékszereinket. Közben két kozák nagy zsákokba dobálta értékesebb holmijaimat. Az egyik kozák az asztalon lévő ezüst gyertyatartóhoz nyúl, hogy azt is a zsákba dobja. Feleségem sikoltva elkapta előle a szentelt gyertyatartókat. A kozák, aki a régi ereklyéket minden áron meg akarta szerezni, dulakodni kezdett és kardjával le akarta szúrni a feleségemet. Közéjük ugrottam, leborultam a kozák elé és könyörögtem, hogy mindent elvihetnek csak a két gyertyatartót hagyják meg nekem, mert ezeket szegény

boldogult édesanyámtól kaptam nászajándékba...

A kozákörjárat vezetője belenyugodott.

Feleségem és gyermekeim minden ékszer leraktak az asztalra. Az örájárat vezetője kérdést intézett hozzám, hogy nincsen-e még valahol ékszer. Megmondtam, hogy nincs. Bekötözték a zsákokat. Elmentek.

Néhány perc múlva két kozák visszajött. A két gyertyatartót köve-tették.

Feleségem a földre vetette magát és testével védte a gyertyatartókat. A dulakodásban én rám is sor került. Egyszerre éles ütés érte a fejemet és eszméletlenül összeestem. Amikor magamhoz tértem, feleségem, asszony-leányom és négy gyermekem holtan feküdtek a szobában. Csak a szopós-gyermekek maradt sértelem.

Esküszöm az örökkévaló Istenre, hogy a kozákokban felismertem a gyilkosokat..."

Megjegyzés: Bizinyíték nincsen.

Aláírások.

A fejembe szaladt a vér. A kozáktól elvett gyertyatartón vércseppek voltak! Elsiettem és magamhoz vettem a gyertyatartót. Amíg visszatértem, az ezredest már a hivatalában találtam. Jelentést tettem a gyertyatartóról. Az ezredes elhivatta az öreg zsidót és előállította a két kozákot.

Az öreg megjelent. Mint az árnyék, ingott-lengett az ezredes előtt. A kérdésekre elmondja, hogy a gyertyatartókat, amelyekre kiirtott család-jának vére tapad kétáguak és az ágak között kiemelkedő liraszerű diszít-mény van.

Tehát teljesen olyan, amelyet én a kozáktól megvettem.

Az ezredes elővette a gyertyatartót. Amikor megpillantotta az öreg a gyertyatartót, vonagló fájdalom tört ki a hangjából és hirtelen magához ölelte, csókolgatta és keservesen zokogott...

Az ezredes is megilletődve nézte a jelenetet.

A kozákok elsápadtak és bambán néztek maguk elé...

Az ezredes kérdésére azután elmondta a kozák, hogy a másik gyertya-tartó, a társának a tarisznijában van. Megkerült a gyertyatartó párja is.

Az ezredes átadja az öreg ember kincseit:

— A kozákok megkapják a megérdemelt büntetésüket. Most pedig ei-mehet...

Az öreg megköszöni az ezredes jóságát, majd hozzám fordul:

— Nős ember Ön?

— Nem.

— Édesanyja él?

— Igen.

— Uram! Feleségem és gyermekeimet meggyilkolták. Nincsen senkim.

Nagyon öreg vagyok. Már nem is lesz én mellettem soha senki, aki laká-somban péntek este gyertyát gyújtson. Vigye el kérem az egyiket az édes-anyjának, a másikat pedig adja majd át a leendő feleségének, az én nász-ajándékomul...

Az öreg még egyszer megcsókolja a gyertyatartókat. Zsebkendőjével tömi el a száján kijajduló zokogást és kifelé indul.

Az ajtóban még egy pillanatra megállt, fájdalmasan visszanézett és azután elment...

Minden öntudatos és önérzetes zsidó az Uj Ut-at olvassa!

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Balalajka

Irta: Sebesi Ernő.

(folytatás és vége.)

— Inkább mi — Dr. Bedő, a feleségem — Hisz önt már jól ismerjük.

— Nagyon élvezték művész úr játékát — hízelt neki a nő konvencionálisan.

— Ó, boldoggá tesz asszonyom.

A pincér már odahozta az orosz poharát. Kocintottak... Exet ittak.

A diskurzus nagyon nehezen indult.

— Milyen jól beszéli a nyelvünket — konstátálta az ügyvéd.

— Nagyon szép, szimpatikus nyelv. Tiszta muzsika még az idegen fülnek is — bőkölt vissza a művész.

— Régen van itt?

Elég régen dolgozom itt, megbecsülnek, ügylátszik...

— Hogy került ide?

— A forradalom elsöpört hazulról. Elsősorban bennünket kerestek halálra.

— Miért? kérdezte élénken a nő.

— A cári udvarhoz tartoztunk.

— Ja, persze, a gárdában volt kapitány úr, olvastuk — mondta kedvesen elismerően a férj.

— Szóval a fronton sohase volt? érdeklődött a nő.

— De igen!

— Mint gárdakapitány is?

— Igen kérem. Tudja ügyvéd ur, pacifista érzelmeket vallottam, hát nem maradtam a militarista és imperialista környezetben.

— És mert pacifista volt, kénytelen volt a frontra menni? Nagyon jó! és tiszta szívből felkacagott.

— Bizony, úgyvan!

— Persze Galiciában volt.

— Ott, kérem.

— Mikor?

— 1915-ben.

— Később nem?

— Nem, mert súlyos comblövést kaptam. De miért kérdi, hogy később nem-e?

— Mert én is akkor voltam kint.

— Érdekes. A két ellenség! kiáltott fel az asszony és érezte, hogy milyen elfogódott a két férfi.

— Pontosan mikor volt kint?

— 1915. júniusában.

— És hol?

— Psemysl mögött, nagyságos asszonyom.

— Te is? villant fel a nő kérdése.

— És is szívem.

— A nevére is emlékszem, a nyelvemen van. Azt biztosan tudom, hogy 120 versztnyire van Psemysl mögött.

— Mennyi is egy verszt? — érdeklődött az asszony.

— Én nem tudom fiam.

— Miért? Hisz ti is gyalogoltatok.

— Az igaz, de mi kilométerekben.

— Úgy látszik öregszem, kihagy a memóriám, de hopp! megvan... Radymno.

— Radymno?

— Radymno?

— Mért csodálkozol úgy Frédi?

— De mikor volt ott? fordult most a férj lihegve a művészhez.

— Juniuban. Igen, igen, persze, hogy akkor, 1915 júniusában.

— A napot! sürgette az asszony a művészt.

— Juniús 17-én reggel, gondolom úgy ½6 órakor volt a roham, egy negyedórával később már meg is kaptam a dum-dum golyót. De nem baj. Katonadolog.

A férj most elhűlve ránézett a feleségére.

A művész tisztán érezte, hogy a hallgatás mögött feszül valami.

— Pardon, tévedtem. Ugyanis nem Radymovnál történt a dolog, illetve nem pontosan ott.

— Hanem?

— Egy magaslaton. Az 594-es háromszögelési ponton. Lássá ezt a számot örökre megjegyeztem magamnak.

A férj jelentőségteljesen nézett össze az asszonnyal és ez az összenézés valósággal meghökkentette.

— De mért hallgattak el kérem? Tán megsértettem volna? — fordult az ügyvéd felé.

— Talán kellemetlen, amit mondtam. Talán a dum-dum golyó miatt? Ó, az semmi.

Mi is küldtünk önöknek egy pár példányt abból a finom portékából.

A házaspár még most se tudott szóhoz jutni.

A művész roppant zavarában fülig elvörösödött. Idegesen fészkelődött a helyén. Körülnézett nem vette-e észre más is?

Egyre jobban feszengett a helyén.

Végre az asszony törte meg a kínos csöndet.

— Köszönöm — mondta halkán és majdnem ünnepélyesen.

— Bocsnát, dehát miről van szó? — hűledezett a művész, aki elfogadta az asszony kinyújtott kezét és azt tiszteletteljesen megcsókolta.

— Nem érti miről van szó? vette át a szót a férj.

— Ő is ott volt! Pont ugyanott! és rámutatott a felhevülten izguló férjére.

A művész még most is érthetetlenül és meglepődve bámult a férjre.

— Igen, igen, hát értse meg már egyszer, ön ott volt abban a rohamban Radymovnál az 594-es háromszögelési ponton június 17-én hajnali félhat órákor, ez mind nagyon szép, de én is ott voltam! csapott le rá az ügyvéd.

— Ön is?

— Igen és maga mentett meg engem a kényszerben.

— N o mit szól ehhez? kiáltott fel extázisban az asszony.

— Én mentettem meg?

— Nem hiszi el nekem?

— Kérem, én nagyon sok embert mentettem meg. Mondtam már, nem voltam vérengző vadállat, lehet, hogy a nagy tolongásban talán önt is megmentettem. Azaz futni hagytam.

— Élni hagyott — javította ki a férj. Én sose futottam kérem.

Az asszonynak most már lángolt az arca.

— Hisz ez egy szenzáció!

— Több mint szenzáció — replikázott a férj.

— Mért lenne ez szenzáció? Csak véletlen az egész.

— Ó, ez sokkal több a véletlennél, művész ur. Ez egy csoda — ujjongott az asszony szinte önkívületében.

— Felkapta a poharát és felállt hirtelen.

Tanácsztalanul néztek rá.

— Nem csoda, — mentegetődzött helyette a művész felé fordulva az ura — s ezzel

gyöngéden visszaültette az asszonyt s koccintásra nyújtotta feléje a poharát.

Fenékig itták ki a borukat, de az asszony közben többet látott a művészből, mint a borból.

A körülöttük kavargó lármáról tudomást se vettek.

Táncoló párok keringtek előttük, a dzsessz vadul dolgozott és a népszerű zeneszámot már gépiesen dudolták a táncolók.

A férj észrevette, hogy az asszony tekintete szinte felperzseli a művész száját.

— Mért nézed úgy a művész urat? — kérdezte.

— Csak a száját.

— Dehát miért?

— Hihetetlen.

— Micsoda?

— Az, hogy a művész úr szájában akkor egy rohamkés villogott.

— Muszáj volt — védekezett a művész. Hátulról jött a parancs. Példát kellett mutatni a legénységnek.

— No ugye — kiáltott fel diadalmasan a férj, és boldog volt, hogy mégse hazudott.

— Óriási — mondta az asszony és újból a pohara után nyult.

Megint koccintottak.

Egy táncoló pár surolta most a művészt, erre felállott és táncba invitálta az asszonyt.

Egy-két bizonytalan szédülő lépés után már kéjesen simulva a ritmushoz, egyre szorosabban tapadt a művészhez.

Nagy kedvvel figyelte a férj az asszonyt.

Most sokkal szebbnek találta, mint amilyenek eddig ismerte.

A dzsessz elhallgatott és az asszony lihegve ült le helyére.

Cigarettrára gyújtottak.

— Remekül vezet — fujta ki az első füstöt az asszony.

— Képzelem, a cári udvarban milyen ragyogó multságokon vehetett részt — udvarolt most a férj megmentőjének.

Még mielőtt erre válaszolhatott volna a művész, egy pincér állt a háta mögött és sugott a fülébe.

— Pardon, egy percre, telefonhoz kell mennem — ezzel felállt és mélyen meghajlott.

— Tessék — udvariaskodott a férj.

A művész elment.

Most mindketten nézték.

Mindketten egymást is figyelték, hogy észreveszik-e ezt a kettős kontrollt?

— Mondd csak, hány percentet kap a becsületes megtalálóló?

— Mért kérdezed, Lulu?

— Csak.

— Dehát, hogy jön ez ide?

Az asszony nem válaszolt, retiküljéből kivette az ajk pirosítót és kifestette a száját.

Finom, pikáns metszésű ajka valósággal vibrált, ahogy a telefonfülke irányában figyelt. Egyszerre csak, minden átmenet nélkül kérdezte:

— Mondd csak fiam, hogy gondolod ezt elintézni?

— Mit kérlek — aggódott a férj, aki meg volt róla győződve, hogy a feleségének megártott a sok ital.

— Igazán nem értek — idegeskedett az asszony, aki nagyon nyugtalanodott a művész távolmaradása miatt.

— Mondd meg végre, miről van szó? — rimázkodott a férj.

— Ezt nem lehet egy pohár borral elintézni?

— Mit?

— Azt, hogy megmentett, hogy nem ölt meg, hogy élve maradtál, nekem, a te kis bolond feleségednek, akinek te a világot jelentet — duruzsolt feléje meleg hangján.

A férj értelmetlenül bámult.

— ... Vagy tán azt hiszed, hogy az elég, ha én most ünnepélyesen felállok és azt mondom neki: Kapitány úr, köszönöm, hogy élve hagyta az uramat? Azt hiszed Frédi-kém, hogy ez elég?!... Elég lenne, ha te nekem közömbös lennél, ha csak olyan volnál, mint a többi férj, de te nekem a szentségem, a mindenségem vagy!... Vagy talán azt hiszed, hogy ez így méltó hozzád, vagy hozzám, vagy a kapitány úrhoz, a cári udvar gárdakapitányához? Belátod, hogy ez nem közönséges szituáció? Most már belátod, hogy mért kérdeztem azt, mennyi percentet kap a becsületes megtalálóló? Belátod?

— Belátom — hebegett a férj. Hát talán adjak neki hálából valami összeget? És gépiesen az oldalsó zsebe felé nyult. Az asszony megvetéssel lefogta a kezét.

— Ordináré ember! Nem is ülök magával tovább!

— Ne haragudjon szívem, lássa be, engem így felzaklat ez az egész váratlan és borzasztó...

— Borzasztó? Ez magának borzasztó?

— Borzasztóan érdekes dolog ez. Belátom, egészen kihoz a sodromból, de magát is drága fiam.

— Mert szeretem. Mert jobban szeretem, mint ahogy megérdemelné.

Elhallgattak.

A férj idegesen dobolt a kezével.

— Hát mi lesz?

— Bízsa csak rám.

— Halljuk!

— Azt csak belátja, kedves Frédi, hogy az egész úgy csakis rám, kizárólag énraam tartozik.

— Csakis terád? Hisz én vagyok az, akit nem ölt meg. Én voltam, akit megmentett.

— De nekem, énnekem mentette meg magát!

A dzsessz megint elhallgatott. Csak most vették észre, hogy veszekszenek... Formálisan, szabályosan veszekszenek a nyilvános helyen, ahogy eddig csak otthon szoktak.

És ebben a csöndben valahogy jobban hallotta a férj az asszony hangosan tomboló fölényét. Eddig úgy érezte, hogy heroizmusának hatásos rekonstruálásával csaknem százszázalékig biztosította hadállását s most egyre jobban és kétségbeesettebben látta, hogy pozíciója percről percre gyengül.

— Hát mondd, mit akarsz ezzel a művésszel?

Ez a kérdés úgy lobogott tétován, mint egy fegyverszünet fehér zászlója, holott még el se dőlt a harc.

Az asszony hallgatott... De a hallgatás mögött, az asszony dacosan összeszorított fogai között a férj már gyanított valamit. Belenézett az asszony szemébe.

Különös volt a tekintete.

A borzongásos gyönyör reflexe villant benne azzal a szivárványos rémülettel, melyre még a nászéccakájából emlékezett.

— Ebédre akarod hívni?

Az asszony válasza se méltatta.

— Mert ebbe is belemegyek... Akarod?

— Többet akarok, Frédi.

— Többet? — rémildőzött a férj.

— Többet. Sokkal többet.

És ez már úgy csattant, mint egy csörtető ultimátum.

— Az Istenért mi van veled?

— Semmi, csak szeretlek.

— Na és?

— Nincs tovább.

Cigarettát vett elő a férj.

— Beszélj, hisz minden pillanatban itt lehet...

— Szeretlek, suttogta behunyta szemmel az asszony s ezért én őt meg fogom...

— Csókolni? és a szája elé tette a kezét a rémülettől.

— Meg fogom őt ajándékozni.

— A férj megkönnyebbülten sóhajtott fel, holott erre semmi oka se volt.

— No az más. És mivel? Valami szép, kedves emléktárgy? Talán fénykép?

— Á dehogy. Egészen más valami.

— No kíváncsi vagyok.

— Igazán érdekel?

— De mennyire, hisz rólad van szó!

— Rólam? Inkább róla...

— Hát mondd meg gyorsan, mivel fogod megajándékozni?

— Megmondjam, hogy mivel fogom őt megajándékozni? és szavai úgy röppentek fel vibráló ajkáról, mint ahogy megriaszott vihardarak huznak a haragos felhők elől.

— Mondd meg!

— Sajátmagammal!...

— Sajátmagaddal?... Nevetni próbált, de ajkára fagyott a mosolya. Odakapott a szájához... Vértelen volt és hideg... Felvont szemöldöke bámult rá.

A nő kéjesen nyult el széken, úgy nézett rá. Oly természetes, megszokott blazírtással, mintha csak azt mondta volna... Meleg van ebben a lokálban.

— Sajátmagaddal? — kérdezte újból a férj, de most inkább önmagától.

Az ital már dolgozott benne, de azért elég világos volt az értelme.

— Hogy érted ezt? lihegte, midőn kérdésére választ nem kapott.

— Ahogy mondtam... Hálából, mert megmentett téged — és mereven, cinikusan nézett férjére.

A férj levegő után kapkodott, de nagy felindulását mégis fékezni akarta, nehogy egy botrány közzé kerüljön magától.

A világ legerőszakosabb hangján intette magához a pincért.

— Fizetek.

Hangja rekedt lett.

Még egyszer az asszony szemébe nézett.

Megijedt. Ez már a téboly lángja — gondolta.

Jött a pincér.

Bemondta, hogy mit fogyasztottak, — tárcájához nyult és hirtelen felkiáltott:

— Szent Isten, nincs meg!

— A tárcád? riadt fel az asszony.

— Igen. Otthon hagytam volna?

— Csakis otthon.

— De hátha nem!

— Éppen azért szaladj haza. Addig itt hagysz zálogba engem — szólt és a pincérre mosolygott.

— Még jó, hogy kimenős a lány, biztosan ellopta volna az a tolvaj — tette hozzá.

— Ugye megvár addig? fordult a pincérhez a férj.

— Ó kérem, természetesen. S ezzel el is tűnt.

A férj tanácstalanul nézett körül.

— Gyere te is, mondta hirtelen.

— Jó gyere!

— Maradj! — Csak nem gondolod, hogy megszökünk egy orosz elől? — mondta elgondolkozva.

Szédülést érzett. Habozni soká nem lehetett, mert már hozták is a télikabátját.

— Talán a télikabátodban hagytad. Mivel fizetted a taxit?

— Apróval, — válaszolt, — mégis kitapogatta a télikabátja zsebeit, de a tárcsa nem volt benne.

Persze, hogy nem volt, a rendes helyén volt, nála.

Már akkor, midőn a pincért hívott, készen volt a tervével.

Egyenesen Vámos doktorhoz, elme és ideggyógyorvos barátjához rohan, elmondja az asszony furcsa viselkedését, mert hát nem biztos, hogy az alkohol beszél belőle. Máskor is ivott annyit és nem volt baj.

Néhány percig tart az egész. Tisztán akar látni mindent. De most már rohannia kell, rohanni. És mint egy örült, talán el se köszönve az asszonytól rohan az éccakába, mely — ki tudja, milyen rémséget rejtett még a számára.

Szerencsére otthon találta Vámos doktort, aki egy cseppet se örült a szokatlan vizitnek.

A férj a legnagyobb részletességgel fel-tárta az összes előzményeket, de ezektől az orvos nem lehetett okosabb.

— Hány pohár bor volt?

— Vagy hét.

— Ez kevés.

— Mihez kevés?

— Hát a következményekhez. Ez az előzmény kevés ahhoz a kijelentéshez, amelynek

a konzekvenciái elől kedves ügyvéd ur hoz-
zám menekült éjnek idején.

— Drága doktor úr ne haragudjon.

— De kérem, hová gondol, hisz kötelességem segíteni. De az eset nagyon nehéz, nagyon komplikált.

— Mégis miképen látja a dolgot?

— Láthatatlanban nem szeretek, de nem is tudok diagnózist mondani.

— Mégis, úgy nagyjából miről lehet szó?

— Azt hiszem vilgáris eset, amit laikusan hiszterikus rohamnak mondanak általában.

— Halálos ez?

— Nem kérem. Ez többször ismétlődik meg.

— Szent Isten — és ezzel leült egy székre... Nem nézné meg a feleségemet? Úgy óvatosan, hogy ne is tudjon róla.

— De, erre gondoltam én is.

Ezzel kiment az ajtón. Magára hagyta az ügyvédet.

Egyedül ült itt éjnek idején az orvosi rendelőben és határozottan félni kezdett a furcsán megvilágított lombikok, mikroszkópok és más orvosi műszerek társaságában.

Egy pár kémcső árnyéka ágyucsőnek rémlett, amint a homályos lámpa megvilágította a falon.

Hirtelen arra gondolt, hogy csupa véletlenségből egy piszkos közlegény is lehetett volna az ő megmentője és az ügyvéd most mérlegelni kezdte inkább úgy elméletileg a két eshetőség közti különbséget.

Még mielőtt döntött volna, elaludt.

Vagy tizenöt perc telt el, amikor az orvos felöltözve és derült arckifejezéssel megjelent.

Felriadt álmából és meglepő frissen kérdezte:

— Talán látta is már a feleségemet?

— Nem kérem, de így is megtaláltam a dolog nyitját.

— Igazán? — kérdezte és hálásan szorongatta az orvos kezét.

— Jöjjön most le velem ügyvéd ur. Ezt alaposabban kell megbeszelnünk... Valóságos haditervet eszeltem ki.

— Na és mit gondol, lesz eredmény?

— Kapitulálni fog önagysága, garantálom.

— Kapitulálni? nézett az orvosra riadtan a férj. De ki előtt?

— Hát Ön előtt, ügyvéd úr. — szólt, s már kint is voltak a gangon.

Óvatosan mentek le a lépcsőn.

Egy szót se szóltak, csak mikor a ház-mester kiengedte őket az uccára, állt elő az orvos a tervével.

Közben a férj azon töprengett, vajjon egyedül van-e az asszony. Vagy tán még mindig telefonál az a megmentő, akit ebben a pilanatban már el is átkozott és arra gondolt, hogy inkább ölte volna meg azon a végzetes 594-es háromszögelési ponton.

Csöndes volt az éccaka.

Ők ketten, ahogy a kapuhoz támaszkodva, suttogva közeledtek egymáshoz most titkos összeesküvőknek tetszetek.

— Ide hallgasson ügyvéd úr — kezdte ujjongva az orvos, aki láthatóan nagyon meg volt magával elégedve.

— Gondolja, hogy megmenti a feleségemet — kérdezte könnyörögve és reménykedve a férj.

— Én nem.

— Hát ki?

— Ön! — szólt és fölényesen mosolygott az orvos.

— Hogyan?

— Figyeljen kérem: Ön odaáll az asszonyához, ha kell, letérdel előtte és bűnbánóan, töredelmesen, mint egy notórius, meg-rögzött hazug be fogja neki vallani, hogy...

— Mit kérem? — szólt közbe az ügyvéd, aki már nem volt ura az idegzetének.

— Azt, hogy maga sose volt kint a fronton. Most már érti?... és triumfálva nézett végig az ügyvéden.

De az egyáltalán nem lelkesedett, sőt, még jobban letörtnek látszott.

— Mi az kérem? Nem látja előre, hogy ez valami célra mutat. Nem érti ügyvéd úr, hogy ebből következik valami és ez a valami az, ami Önnek visszaadja a nyugalma és a feleségét?

Az ügyvéd letörtten legyintett.

Az orvos szírogrúbb hangon szólt:

— Figyeljen! Maga bevallja az asszonynak, hogy sose volt kint a fronton.

— Azt nem mondhatom.

— Mért?

— Mert egy éven át leveleztem vele a frontról.

Az orvos elhallgatott.

— Ezt nem kellett volna elhallgatnia előttem.

Bosszankodva sétált föl és alá, mint akinek a légvéra omlik össze.

— Ez baj, szólalt meg —, de nem fatális baj. Így is rendbe jöhet a dolog.

— Hogyan?

— Van a nagyságos asszonynak bizonyítéka arról, hogy Ön azon a véres kézítusán, azon a nem tudom milyen számú miféle ponton résztvett?

— Miféle bizonyítéka?

— Írásbeli? Leveleztek akkor?

— Nem.

— Akkor nem leveleztek?

— Nem. Akkor nem lehetett levelezni.

— No lássa! Akkor rendben is van a dolog.

Az ügyvéd felfigyelt... Élénken nézett az orvosra.

— Hogyan van rendben? — kérdezte, pedig akkor már pedzette a dolgot.

— Még kérdi?... Ön nem volt abban a halálos veszedelemben, tehát Ön nem...

— Tehát én nem adhattam alkalmat annak az orosznek, hogy engem megmentсен, illetve meg ne öljön — folytatta a helyes következtetést a férj.

— És így az az orosz se adhatott alkalmat a nagyságos asszonynak, hogy az Ön iránt érzett szerelme dokumentálására, hálából, quasi...

Tovább nem is folytatta.

A szituáció oly kényes volt, hogy meg kellett kimélni a férjet.

— És ha az asszony nem hiszi el?

— De elhiszi, garantom.

— Szóval, gondolja, hogy bízni lehet a dologban?

— Feltétlenül. Mert így az egész hálamotivum füstbe megy.

Közben odaértek a bárhoz.

A férj nem mert benézni.

Nem akarta látni a bizonyoságot.

A váratlan eshetőségek borotvaélén járt.

Az orvos lépett be előbb a forgó ajtón, de mikor az utolsóelőtti rekeszbe ért, visszahívta.

Magából kikelve fordult hozzá, kétségbeesett ember minden nyomorultságával.

— Nem volna a legjobb, rögtön szanatóriumba vinni?

— Ugyan kérem — mordult rá az orvos ingerülten, mint akinek belekontárkodnak a mesterségébe...

Végignézett az ügyvéden, nagyon megszánta és valamivel szelidebb hangon folytatta:

— Meg kell figyelnem az esetet.

S ezzel otthagya a lokál falához támaszkodó ügyvédet.

Dr. Bedő Alfréd nem volt ugyan tegeződő viszonyban az Uristennel, azért most mégis felnézett az égre.

Ott az 594-es háromszögelési ponton, a hulladombok tetjén ugyanazt tette... Most mégis sokkal elveszettebbnek érezte magát. Felhőtlen volt az ég. A csillagok vacogtak a didergő és bizonytalan színű bura alatt. Felhővankosoknak még fércelt nyoma se látszott. Felhőtlen volt az ég, még a hold is mintha menekült volna az elől a csupasz vigasztalanság elől, amely szegény Bedő dr. fejére csöppent a végtelen magasságból.

— Meg kell figyelni az esetet — motyogta maga elé és megismételte az orvos kijelentését.

A legszívesebben sírni szeretett volna.

De még a könnye is hűtlen lett hozzá.

Ugy érezte, hogy végzett tragédiák komor felhői szakadnak rá és ezek a fellegek ezer transparensnél ordítóbban kiabálják bele az éccakába, hogy ebben a nagy városban a legnyomorultabb féreg ő, aki egy órával ezelőtt egy imádott asszonyt vitt egy lokálba és most ez az asszony, a felesége közönséges esetté degradálódott.

Összeszedte minden erejét és hideglelős térdekkel ő is belépett a forgóajtón.

Az orvos asztalához nézett. Ez intett neki valamit, de a zsigongó lokálban nem tudott ebből a jelből semmit se kivenni.

Ösztönösen, gépiesen, előbbi asztalához igyekezett... Megtorpant...

Az asszony nem volt ott!

Erre nem volt elkészülve... A rémület fogta el... A telefonfülke felé fordult... A szomszédos asztalok gúnyos káröröme vibrált szemében...

De mielőtt valamit is kérdezhetett volna, jelentette a pincér:

— Doktor úr kérem, még nincs egy félórája se, hogy a nagyságos asszony eltávozott.

— Egy félórája — hüledezett a férj. Kihuzta az óráját és konstataálta, hogy ő egy órával ezelőtt rohant el innen.

— Egyedül? érdeklődött tovább.

— Nem kérem ássan.

— Egy úrral?

— Igenis kérem ássan.

— Ösmeri azt az urat?

— Igenis kérem, Szergej Korzakow művész úrral ment el.

— Nem hagyta meg, hová megy?

— Nem mondták, hovámennek — válaszolt a főpincér és ez a többszám mintha telitalálat lett volna különben is aláaknázott önérzetének.

Egy asztaltársaság feltűnő nyugtalansággal sürgette a főpincért, úgy hogy az ügyvéd egyszerre csak azon vette magát észre, hogy egy forgatag kellő közepén áll s a táncoló párok vadul hullámzó gyűrűiből a legnagyobb erőlködéssel se tudja magát kiszabadítani.

Nagynehezen enyhült a nyomás és egy erélyes mozdulattal ott termett az orvos asztala előtt, ahol letörve foglalt helyet.

Szaggatottan, száraz égő torokkal mondta el az újabb fejleményeket. Nem azért, hogy segítséget kapjon.

Ő most már minden hidat felégetett.

— Még semmi sincs elveszve, — nyugtatta meg Vámos doktor minden különösebb meggyőződés nélkül, mikor erről az újabb fordulatról értesült.

— Szörnyű ez!! — sóhajtott maga elé, s ez úgy hangzott mint egy hiábavaló S.O.S.

— Nézze ügyvéd úr, le merném fogadni, hogy a nagyságos asszony csakis haza mehetett.

— Hisz ez az éppen — tördelte a kezét a férj.

— Ezt nem értem.

— Hiszen nincs is nála kulcs, de beleszúrt a zsebébe és meghökkent.

— No mi az megint?

— Nálam sincs kulcs.

— Akkor meg rendben van. Hisz akkor csak Önagyságánál lehet a kulcs.

Tanácsztalanul néztek egymásra.

Ebben a pillanatban nyílt az ajtó és a bemenet előtt könnyű hópihékkal a ruhájukon megjelentek: önagysága és a gárdakapitány.

Még össze se nézett az ügyvéd az orvossal, máris felkelt a férj és gyorsan átvérte a táncoló gyűrűjén.

— Hol jársz Lulu? — rohanta meg őket a kérdésével.

Az asszony megfordult és a világ legnyugodtabb hangján replikázott.

— Hát te hol jársz Frédi?

— Kérlek szépen én, én... — dadogva megállt és roppant zavartan nézte azt az asszonyt, akinek a bundáját éppen most vette le az orosz.

— Hisz nem is volt nálad kulcs — folytatta az asszony.

— Nem volt, de csak otthon vettem észre, és úgy látszik...

— Ugy látszik kereszteződtek az útjaink.

— Nagyon természetes — szekundált neki az orosz.

— Köszönd meg a művész úrnak, hogy elkísért.

— Hát akkor... ülünk le, invitálta kelletlenül a művészt a férj, aki elfelejtette megköszönni a művész közreműködését.

Leültek.

Az orosz egy percre sem vette le szemeit az asszonyról.

— Ja igaz, a tárcád nincs otthon — jelentette ki ingerülten az asszony. Egészen megbolondítasz ezzel az idegességgel és közben boldog volt és örült az előrelátásnak, hogy ma éccakára kimenőt adott a lánynak.

— Bocsáss meg, tényleg nem tudom mi van velem, de a tárcám mégis csak nálam volt, de a másik zsebemben... Rém szórazott vagyok, bocsáss meg, és közben hol a művészt, hol meg az asszonyt fürkészte ellenőrző nézésével.

— Na csak hogy meg van a pénz! — jegyezte meg derülten a művész.

Fáradtak voltak mindhárman, de az ügyvéd fáradtsága egészen más természetű volt.

A diskurzus minduntalan elakadt.

Valósággal felüdült a férj, amikor a művészt a direkciónál telefonhoz hívták.

— Ilyen későn mit akarhatnak tőlem? — és bocsánatkérések és hajlongások között elment az asztaltól.

Most egyedül maradtak.

— Nézd kérlek — kezdte a férj, nézd, szeretnék neked valamit mondani... — közben szemmel tartotta az orvost. Az asszony semmit se vett észre.

— Mit akarsz fiam? — csengett szomorúan az asszony hangja.

A férj hallgatott.

— Na beszélj szépen — jött most frissen a biztatás és közben megint kifestette az ajkát.

A férj nézte az asszony ajkát és mintha ismeretlen, eddig nem látott ingerlő szépségeket fedezett volna fel rajta...

— Csak azt szeretném neked mondani, hogy ami a művészt illeti, hát...

— Hát?

— Hát az a megjegyzésem, hogy...

Lopva odanézett az orvos asztalához és akkor hirtelen elébe került a művész, aki némán leült közéjük.

— Na mért olyan levert? — kérdezte az asszony.

— Csak nincs valami baj? — udvariaskodott a férj is.

— Elutazom holnap hajnalban.

— Dehát miért?

— Lejárt a szerződése, asszonyom.

— És azt most közölték?

— Igen, most, kedves uram.

— No de az igazán kár.

— Miért?

— Most akartam éppen megbeszélni az asszonnyal, hogy holnap ebédre legyen szerencsénk.

— Ezer köszönet, de hajnalban már indulunk... Az egész trupp... és újból sóhajtott.

Az asszony tudta, mért olyan fájdalmas ez a sóhaj.

A férj erre a nem várt örömhírré hirtelen megváltozott.

Visszanyerte a nyugalját, most már bátrabban pislantott oda a Vámos doktor asztalához. A legjobban azt szerette volna, ha az egész lokálnak odaharsoghatta volna az örömét, boldogságát.

— Kit nézel ott folyton? — csattant fel az asszony hangja.

— Nézd csak, mintha a Vámos doktor lenne...

— Csakugyan ő.

— De hiszen ő már hazament egyszer.

— Ugy látszik visszajött, — mondta közömbösen az asszony, aki örült, hogy ilyen érdektelen dologról beszélhet, mert a művész közlése lesújtóan hatott rá.

— Áthívhatom? — kérdezte a férj és közben már fel is állt.

— Nem bánom — mondta az asszony.

A férj fölkelte és átment az orvos asztalához.

Az asszony utána figyelt és amikor látta, hogy anógyülölő hírében álló Vámos doktort kapacitálni kell, idegesen odafordult a művészhez.

— Ezt maga előbb nem tudhatta?

— Mit kérem drága szerelmem? — suttogta szerelmesen.

— Hogy lejár a szerződése?

— Tudtam, de bíztam benne, hogy megújítják... Hisz sikerem volt.

— Az volt — mondta fájdalmasan az asszony és az ajkába harapott.

— Talán nem volt?

— Több, mint amennyit várt, — és most a nyelvével becézte alsó ajkán azt a helyet, amit csókolódzás közben felsebzett a művész.

A művész is odafordult az orvos asztalához.

— Ugy látszik nem jönnek.

— Mit izgatja ez magát?

— Mondani szeretnék valamit.

— Tessék.

Az asszony ránézett.

— Ne hargudjon, hogy közbeszólak, mondja kérem, nem lehetne közbelépni a direktciónál...

— Ó kérem ez az exponálás nagyon kockázatos... Nagyon köszönöm, de sajnos kilátástalan.

— Hát mit is akart mondani?

— Nagyon hálásan köszönöm ezt a csodálatos órát. Sose fogom elfelejteni.

— Nem szeretem ha szaval.

— Ez nem szavalás. Még sose voltam olyan prózai, mint most.

— Halljuk, halljuk.

— Drága asszonyom, én nem tudnék innen úgy elmenni, hogy egy hazugságot vigyek el magam. Ugye, nem haragszik drága szerelmem?

— Nem haragszom, csak beszéljen tovább.

— Ezer bocsánat, de meg kell mondanom, hogy...

Az asszony ráemelte nagy csodálkozásra tágluló szemét.

— Beszéljen, beszéljen, — sürgette izgatottan.

— Hogy én nem véletlenül rántottam le azt a terítőt az asztalról.

— Nem véletlenül?

— Nem kérem, szándékosan.

— És miért?

— Mert tetszett nekem és mert úgy láttam én is megtetszettem.

Az asszony öntelten felkacagott.

— Ez az egész?

— Nem kérem, csak a kezdet.

— Lásuk a folytatást.

— És ne haragudjon drága asszonyom, de meg kell ezt is mondanom, hogy én nem is voltam...

— Hogy... maga... nem is ... volt...

— Hogy nem is voltam kapitány.

A művész bátran nézett az asszony szemébe.

— Hisz az nem baj... mondta nehéz szünet után az asszony és megint az ajkába harapott.

Mosolyogni próbált, de úgy érezte, mint ha egy liftben lett volna, amely a padlásról hirtelen a pincébe zuhant le vele.

— Az nem baj... fő, hogy megmentette az uramat, egy emberi életet, amely nekem a legfőbb ezen a világon...

— Szóval így is hálás... nagyságos asszonyom — kockáztatta meg a művész.

— Így is... és hirtelen más hangon fordult hozzá... — Most semmi elbizakodottság, művész úr!

Elveszett pozícióját akarta mentei.

— Szó sincs elbizakodottságról, tartozom ennyivel egy úriasszonynak, aki hálából a férje megmentőjének... hogy úgy mondjam...

— Mit akar mondani? — kérdezte ingerülten.

— Már csak azt, kérem, hogy én sose voltam...

— Kapitány? Tudom, már hallottuk... Vagy valami újabb?

— Van kérem. Ezer bocsánat, mondtam már, hogy pacifista voltam, tehát...

— Tehát? És az asszony most már egy lobogó kérdőjelle vált, ahogy előrehajolva, felsőtestével kihívóan leste a művész szavait.

De a művész is elhallgatott.

— Tehát otthagytá a gárdát, ezért nem lett kapitány, mert a frontra ugyebár, mindjárt az elején ment ki? — találgatta az asszony.

— Nem kérem, nem az elején.

— Hát talán később?

— Később se...

— Később se? Hát mikor?

— Sohasem.

— Sohasem? és nyitva maradt a szája, amelyen most mintha lázadni kezdtek volna utólag a csókok.

— Én sose voltam a fronton — lihegte a művész bűnbánóan.

Kereste az asszony kezét és lázasan beszélt tovább.

— Mondtam kérem az előbb, hogy nem véletlenül rántottam le a terítőt erről az asztalról, de észrevettem, hogy tetszem Önnek, hogy tetszünk egymásnak, ne tagadja és ne is ítéljen el, de én kihallgattam azt a históriát, amit az ura elmondott. És ne

haragudjon kérem... az előbb még elhittem azt az egész háláérzést, de most már nem hiszem el. Egyrészt mert sérti férfiasszonyom érzetemet, másrészt ugye igaz...

Az asszony behunyt szemmel ült a helyén és mikor kinyitotta a szemét, kissé megszárdult.

A férj érkezett az orvossal.

Bemutatkozott a művésznek és leült.

Ültek egymás mellett és mind a négyen egészen mást gondoltak.

A dzsessz újból felrecsegett.

— Utálom ezt a lármás muzsikát — mondta a férj.

— Nekem is jobban tetszik a cigányzene — jegyezte meg az orvos. — Hát önnek asszonyom?

— Nekem a legjobban tetszik a balalajka — és meg akarta őrizni a hidegvérét.

— No és önnek mi a véleménye? — fordult a művészhez most a jókedvű férj.

— Nekem a legjobban a nagyságos asszony tetszik. — Égi muzsika. Földre szállt angyal...

— Ezek ittak, míg odaát voltam — kedélyeskedett az ügyvéd, akit most már nem lehetett a sodrából kihozni.

— Művészemberre sose kell haragudni, kedves ügyvéd úr.

A hangulat mégis megdermedt közöttük.

— Fizetünk. — kopogta oda a főpincért az ügyvéd.

Hozták a bundákat és miközben a művész felsegítette az asszony prémbundáját, az asszony a szeme közé nézett:

— Maga közönséges gazember — sziszegte halkán tehetetlen dühében.

— És maga egy tisztességes asszony! — bókolt feléje ironikusan a győztes fél jogos fölényével.

— Nem fárasztjuk a művész urat — mondta a férj, mikor kifizették a ceket.

— Sok sikert! mondta neki az asszony és elfojtott hangjából a gyűlölet sötét mérge beszélt.

Az utcán boldogan karolt feleségébe a férj, aki meg volt róla győződve, hogy a hitvesi hűségen nem esett csorba és megfogadta titokban, hogy ezentul sehova se viszi a feleségét. Őrizni fogja ezentul, mint egy aranymadarat.

Pihékben táncolt a hó.

Az asszony szempilláján megcsillant egy hópehely kristálya.

.... Talán inkább könnyesepp, de ezt is az orvos vette észre.

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, Károly-körút 3/c.
Telefon: J 34-9-95. Dob-u. sarok.

PFEIFER ÉS HESZKY

kőfagyógémeszterek sirkeőraktára

Budapest, X. Ujtemetőnél. Tel. Kőbánya 75-71.

Ami a szülőköt legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó

EZÜST ÁRUK,

tálcák, eyőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefón: J 132-28
Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר mészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

orth. כשר sütődeje

Keksz, teasütemény és kétszersültgyár
Tarthonya, makaroni és leveskészta.

Budapest, VII. Dob-u. 22.

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SANDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

Csehszlovák, Jugoszláv és Romániából érkező zsidók kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

Doprava a rozsirovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo
csl. min. vnútra pod cisl. 9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.